

UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA” DIN SIBIU - FACULTATEA DE ȘTIINȚE SOCIO-UMANE
DEPARTAMENTUL DE ISTORIE, PATRIMONIU ȘI TEOLOGIE PROTESTANTĂ

REVISTA DE
**ANTROPOLOGIE
CULTURALĂ**

—
CONSERVARE & RESTAURARE
STUDIUL PATRIMONIULUI
—

ANUL II - PROMOȚIA 2019

2018 - EDIȚIA I

COMITETUL DE REDAȚIE

director general:
CRISTINA TATU
director adjunct:
LAURA PRISACĂ
redactor șef:
DANIEL PANEȘ
redactor șef adjunct:
ALEXANDRU TUTELEA
director artistic:
DIANA DINCĂ
coordonator:
ALINA BANCIU
serviciul foto:
GEORGE MURĂRAȘU
documentare:
ALEXANDRA TUȚĂ
grafician:
VLAD CHIRBOMEAN
ilustrator:
OVIDIU HĂRȘAN
președinte:
MIRCEA HANEA
relații publice:
VIOREL NEMEȘI

membru onorific:
MARIA ȘPAN

CUPRINS

4 EDITORIAL

6 TRADIȚII DIN ZONA NEAMȚ
RĂZBOIUL DE UT

8 FENOMENUL ULTRAS:
ÎMPOTRIVA FOTBALULUI
MODERN

12 ȘCOALA ÎN PERIOADA COMUNISTĂ

16 FĂNTÂNA DIN VÂRFUL DEALULUI
PIETRIȘ DIN FELDRU, JUDEȚUL
BISTRIȚA-NĂSAUD

18 COZONACUL DIN ȘURA MICĂ
ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

23 RĂZBOIUL DE ȚESUT MANUAL

24 OPINCA

28 INTERVIU: MIRCEA HANEA

32 SILVIA CÂNDULEȚ,
CREATOAREA POPULARĂ

38 INTERVIU: DAVID-COMAN ADRIAN

41 INTERVIU CU GHEORGHE
MURĂRAȘU

44 VIAȚA MINERILOR &
EXPERIENȚELE LOR DE LA
LOCUL DE MUNCĂ

46 UN ȘTROP DE TRADIȚIE

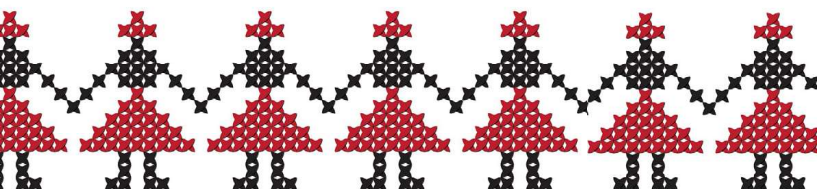

48 O TÂNĂRĂ TALENTATĂ
DIN AVRIG

50 ACASĂ LA BUNICA

EDITORIAL

Celor cărora le va ajunge în mână această revistă, am dori să le transmitem câteva gânduri.

De unde a pornit ideea realizării unei reviste?

Chiar și la 13 ani de la absolvirea facultății, încă păstrez și răsfoiesc cu drag o revistă pe care am pregătit-o, cu grupa mea, la seminarul de Cultură și civilizație franceză, la care domnul profesor dr. Mircea Ardeleanu ne-a lansat provocarea de a face o revistă cu lucrările noastre de seminar. De aici, gândul de a realiza cu studenții din anul II, de la Conservare-restaurare și Studiul patrimoniului și managementul bunurilor culturale, o revistă care să cuprindă lucrările destinate seminarului de Introducere în etnografie și etnologie.

Văzând, la seminar, frumoasele teme alese de studenții doritori să prezinte un aspect legat de diferitele regiuni etnografice ale României, din care provin, ar fi fost păcat ca, după prezentare, ele să fie date uitării, tocmai în anul în care sărbătorim 100 de ani de la Marea Unire.

Ce este această revistă?

Un prim pas în cercetarea din domeniul științelor sociale. Majoritatea studenților sunt la prima lor publicație, de aceea nu pretindem că ar fi, în revista de față, lucrări cu un nivel științific foarte înalt, ci, mai degrabă, că este un exercițiu de scriere de articole în domeniul antropologiei culturale. Am preferat să ne axăm cât mai mult pe partea de cercetare pe teren și pe subiecte cât mai originale.

De ce acest titlu al revistei?

Pentru că reflectă cel mai bine ceea ce se regăsește în interiorul ei. Antropologia este știința despre om, iar antropologia culturală este cea care înglobează etnografia și etnologia. Prin articole, propunem o mai bună cunoaștere a omului, în general.

Cine sunt autorii articolelor?

Studenți din anul II, de la Conservare-restaurare și Studiul patrimoniului și managementul bunurilor culturale (promoția 2019), inițiatorii acestui proiect care ne-am dori să nu se oprească aici. Plini de generozitate, i-au invitat și pe alți colegi de la Istorie anul II să participe și ei cu lucrările susținute la seminarul din semestrul I de la Antropologie socio-culturală. A fost invitat să participe cu articol și un student din anul I, de la Istorie, prezent în mod constant la cursul și seminarul de Introducere în etnografie și etnologie.

Ce reprezintă pentru studenții-autori de articole această revistă?

I-am întrebat, mi-au răspuns: o modalitate de a descoperi sau redescoperi propriile valori culturale sau rădăcini, de a face cunoscuți colegi cu un rol important în păstrarea și promovarea tradițiilor românești (sculptorul Mircea Hanea, interpreta de muzică populară Laura Prisacă, studentul de 19 ani Adrian David-Coman care confecționează cu multă pasiune opinci), de a lucra în echipă, de a fi uniți, organizați, responsabili, de a-și pune în valoare calitățile (mulțumiri speciale graficianului nostru Vlad Chirbomean), sau de a-și descoperi noi calități și... de avea o amintire. Este modul lor de face cunoscute și de a conserva elemente ale patrimoniului material și imaterial, de a realiza că fiecare obiect care trebuie restaurat are în spate o întreagă poveste.

Mulțumiri

Mulțumiri speciale doamnei profesoare Sultana Avram pentru susținere, idei și încurajare. Mulțumiri tuturor studenților care s-au implicat în realizarea acestei reviste, și tuturor celor care ne-au încurajat în demersul nostru.

Vă urăm lectură plăcută!

Maria Span

TRADIȚII DIN ZONA NEAMȚ

Țesutul la război

O rază de soare i se prinde în păr, luminându-i firele argintii care au evadat de sub năframa înflorată. În cameră se aude doar țacănitul ritmic al războiului de țesut și murmurul slab al unui cântec străvechi, ca o rugăciune.

Așa stă bunica și acum în zilele reci de iarnă, înconjurată de covoare, țoale de codițe, cerți și cuverturi de pat, toate lucrate de mânuțele ei firave, iar acest tablou cuprinde copilăria mea întreagă. Războiul acesta vechi și mâncat de carii l-a fost cel mai bun prieten de-a lungul întregii vieți. El l-a ascultat toate grijile tinereții, toate răsetele și bucuriile copiilor pe care i-a crescut, iar acum, când își plânge în taină văduvia, când singurătatea strigă liniște de prin colțurile odăii, tot războiul de țesut îi e cel mai drag tovarăș.

Mă așez cuminte într-un colț, ca atunci când eram copil și o rog să-mi spună povești din tinerețea ei. Le știu deja pe de rost, dar nu mă mai satur de liniștea din glasul ei, de simplitatea și de frumusețea vieții de la țară și de fericirea atât de ușor de găsit, care răzbate printre ițele acelui război de țesut.

„Orice fată mare trebuia să învețe să țesea,” își începe ea povestea, „nu puteai să te măriți dacă nu știai să țesi. În postul Crăciunului, mai ales, fetele și femeile se adunau la șezătoare. Acolo, cele mai bătrâne le învățau pe cele tinere. Mai întâile puneau la lucrurile simple, la păpuși, la

suveică, la țevi, iar după ce învățau mai multe, le lăsau să încerce și la război. Era frumos la șezătoare. Lucram cântând, femeile mai bătrâne spuneau povești și le învățau pe tinere despre viață. Cea mai bună țesătoare de la noi din sat era țața Catinca lu' moș Ion Dascălu. Era bătrână când am prins-o eu, dar nu o întrecea nimeni la țesut. Dacă stricai urzeala, ea știa ce să faci să o repari.

„
Orice fată mare
trebuia să învețe să
țesea, nu puteai să te
măriți dacă nu știai
să țesi.”

Dacă aveai de pus un model prea complicat, ea îți explica cu de-amănuntul și imediat știai să faci. Nu se făcea nici o șezătoare fără să o cheme și pe ea. Începea să povestească, cu ochii închiși, despre Războiul cel Mare, despre viața ei, dar Doamne-fereste să greșească ceva fata de la război, că o și mustra. Fără să se uite, ea știa că a greșit. După sunetul războiului, poate, sau avea ea ceva, nu știu.”

Și așa, din poveste în poveste, țesătura prinde viață în mâinile ei dibace, dând la iveală modelul complicat al cuverturii roșii cu urzeală neagră, lucrată cu toată dragostea. E un cadou pentru mine.

Din casa bunicii nu se pleacă cu ușurință, dar nu pot să nu o vizitez pe „mătușa”. Nu este mătușa noastră, ci o verișoară mai îndepărtată a bunicii, care a primit, de-a lungul deceniilor de viață, acest nume universal. Și ea a fost țesătoare de frunte în sat, dar timpul nu a fost prea blând cu ea. Aproape oarbă, cu degetele noduroase și îndoite de abia le mai poate mișca, își hrănește sufletul cu amintiri despre tinerețe, voie bună, culori, stative, ițe și fuioare de lână abia toarsă. E încântată de vizita mea și nerăbdătoare să-și depene poveștile.

„Fiecare gospodină își pregătește obiectele necesare pentru a începe țesutul. Cea mai importantă este lâna, care trebuie să fie sortată, spălată, pusă la uscat, scărmanată, pieptănată și apoi toarsă. După ce lâna este pregătită pentru țesut, se instalează stativele în odaia cea mare (care ocupă aproape tot locul din casele tradiționale de la țară). După ce se instalează carcasul, vine rândul crucii (urzelii), care trebuie trecută prin spată. Aici se vede o fată dacă e îndemnatică sau nu. Cea neprețuită sigur incurcă firele. Apoi vine rândul ițelor, prin care, tot

așa, se trec toate firele. După cât de multe ițe ai, se deosebește cât de deasă este țesătura. Apoi se pun tălpiții, care mișcă ițele și ajută la formarea ornamentului.” O privesc cum vorbește cu pasiune despre toate acestea, vrând parcă să insuflă oricărei persoane care ar asculta-o dragostea pentru războiul de țesut, pentru modelele complicate de pe cuverturi, pentru culorile vii ale florilor și motivelor vegetale ale „păretarelor.”

Mă desprind cu greu din farmecul acelor clipe și revin la realitatea mea, atât de diferită de a ei, la lumea mea „modernă”, lăsând cu greu în urmă lumea covoarelor țesute de mâini fermecate, a războiului de țesut, a suveicii și a ițelor.

„Orice faci, trebuie să faci cu drag. Dacă nu pui suflet, mai bine nu te apuci, că n-o să-ți iasă,” încheie mătușa pe un ton profetic și mă face să mă întreb oare ce simte atunci când se uită în jur și totul, de la pereții tencuiți cu lut și balegă de cal, la covoarele de pe podea, de la țoalele de codițe din bucătărie, la păturile de pe pat, toate sunt truda mâinilor ei. Mi-aș dori să mă învețe și pe mine arta aceasta a țesutului, poate așa voi avea și eu o moștenire demnă de lăsat mai departe copiilor mei.

Diana Rotaru
Studiul Patrimoniului și Managementul
Bunurilor Culturale - An II

Listă de informatori:
Elena Darabană - Podoleni, Neamț (bunica)
Maria Stan - Podoleni, Neamț (mătușa)

FENOMENUL ULTRAS ÎMPOTRIVA FOTBALULUI MODERN

MOTTO: FOOTBALL
WITHOUT ULTRAS
IS NOTHING

Fenomenul ultras este perceput, în România și nu numai, ca o manifestare huliganică a galeriilor echipelor de fotbal. Voi încerca în rândurile următoare să vă fac cunoscută fața mai puțin văzută și prezentată a ultrasilor, componenta tare (hardcore) a celor mai înfocați microbiști. În demersul meu mai am fost de mare ajutor lucrările domnului Dinu Guțu, doctor în antropologie, dar și membru al grupului ultras Brigate, din cadrul Peluzei Cătălin Hîldan (galeria clubului Dinamo București). Totodată, participarea mea la mai multe meciuri în galeria Dinamo și amplele discuții cu bunul meu prieten Adi, membru al aceluiași grup menționat mai sus, m-au ajutat să înțeleg ce înseamnă stilul de viață ultra.

Cultura ultras este specifică Europei Mediteraneene, dar este răspândită și în Europa Centrală. În România ea a fost preluată după model italian, așa cum au înțeles-o primii băieți care au fondat mișcarea la mijlocul anilor 1990, când au apărut primele grupuri ultras, cu denumiri latinești, dar cu practici ale găștilor din Colentina, Militari sau Pantelimon. Atunci apar Armata Ultra (Steaua), Nuova Guardia (Dinamo), Sezione (U Craiova), Commando Ultra Viola (Poli Timișoara), Legione Granata (Rapid) etc. Până la începutul anilor 2000, majoritatea brigăzilor țineau

de un specific regional bine definit. Practic, grupurile aparțineau unui cartier bucureștean: Brigate Pantelimon, Titan Clan, Tineretului Korps etc. În timp, brigăzile ultra și-au pierdut acest element, renunțându-se în titulatura acestora la numele cartierului. Putem spune că mișcarea Ultras din România s-a transformat așa cum a făcut-o și societatea românească în aceeași perioadă. Astfel, la începutul anilor 1990, aveam brigăzi formate ca și clanuri de cartier, iar la mijlocul anilor 2000 acestea au devenit mult mai eterogene.

La nivel european, în cadrul Ultraseriei circulă o multitudine de materiale, fanzine, imagini, existând forumuri de specialitate, unde sunt arbitrate de către suporteri din întreaga lume ultimele coregrafii de la meciuri sau incidentele de la derby-uri. Cauza ultrasilor din întreaga lume este: No al calcio moderno, tradusă de suporterii români: Împotriva fotbalului modern, ca reacție la comercializarea și transformarea fotbalului în bun de consum.

Pe ultrasi îi putem identifica, mai mereu, în primele rânduri ale peluzei, de obicei organizați în grupuri (brigăzi), în dreptul unui steag de gard, ce delimitează simbolic locul acestora în peluză. Ocuparea locului și amplasarea steagului este rezultatul negocierii

unei ierarhii construite printr-o teritorialitate simbolică în raport cu celelalte grupuri și simplii spectatori. O brigadă (grup ultras) poate avea de la 10-15 membri până la 50-60 de persoane și obligatoriu un steag de gard cu numele și simbolul sau heraldica acestuia. Pierderea sau capturarea steagului de către un grup rival va duce automat la desființarea brigăzii. Furtul sau capturarea unui steag rival determină moartea simbolică a grupului advers: N-aveți voi acum pe gard, câte steaguri noi v-am luat (cântec al galeriei Dinamo adresat stelștilor). Accesul într-un asemenea grup se face prin parcurgerea unor etape. Pentru a fi acceptat ca membru egal, cu drepturi depline, este obligatorie trecerea printr-o perioadă de probă, care poate dura de la câteva luni până la un an sau doi. În general, există un gate-keeper, care facilitează intrarea unui membru nou și girează pentru el. Periodic, au loc ședințe de grup, cel mai adesea în zile obișnuite, nu în cele de fotbal. Participarea este obligatorie, chiar mai importantă decât prezența la meciurile echipei. Aici sunt decise viitoarele acțiuni ale brigăzii,

cuantumul cotizațiilor, eventualele penalizări (care își pot atinge apogeul prin excludere) etc, având loc dezbateri pe principii democratice. Membrii de brigadă nu folosesc neapărat termenul ultras, numindu-se pe ei băieți, spre deosebire de spectatorii de la tribună, care sunt numiți cetățeni. A fi băiat înseamnă să participi; să participi la viața galeriei, a grupului. În interiorul stadionului se măsoară apartenența și gradul de implicare emoțională față de club, oraș sau regiune. Ultrașii, prin amplasarea lor la peluză și susținerea acerbă pe tot parcursul meciului, se vor legitima drept componenta tare a spectatoriilor, spre deosebire de cetățeni. Membrii grupului organizat nu sunt și cei mai buni cunoscători ai istoriei clubului, ei având mai curând implicare emoțională, și sunt mai degrabă interesați de meciurile simbolice cu galeria rivală. Galeria adversă este amplasată la peluza opusă, declanșându-se astfel o luptă simbolică

CONSERVARE & RESTAURARE // STUDIUL PATRIMONIULUI

pentru controlarea spațiului stadionului, în primul rând prin acoperirea fondului sonor, intimidarea rivalilor și încercarea de atacuri simbolice împotriva acestora, iar coregrafiile și spectacolele din tribună sunt doar câteva elemente ale meciului dintre peluze. Stadionul de fotbal devine astfel o metaforă a societății în ansamblu: la peluze stă tineretul răzvrătit și contestatar, iar la tribune părinții acestora, de multe ori un ultras retrăgându-se la tribună odată cu responsabilitățile de familie și vârstă. Căsătoria și respectul pentru această instituție vin dintr-o normă împărtășită în societatea românească. Cel care nu vor face acest pas, după o anumită vârstă, vor fi supuși ironiilor și glumelor celorlalți ultrasi, acesta fiind un tip de ritual de trecere obligatoriu, semnificând pentru mulți atingerea statutului de veteran, de bătrân al peluzei.

Viața de peluză presupune intimitate și identitate colectivă: celebrarea în peluză a căsătoriilor băieților, a nașterilor, comemorărilor etc. Ultrașii leagă relații de rudenie între ei, ca nași de cununie sau botez, așa cum este important ca membrii de grup să participe la nunta sau botezul unui alt membru. Unul din rolurile stadionului pe care îl frecventează ultrasii este cel de agora, de spațiu public. Altfel spus, stadionul devine un loc de exprimare a cetățeniei; peluza devine un fel de poiană a lui Iocan, unde se discută și se dezbate evenimente și probleme din întreaga societate. Normele și valorile împărtășite ale băieților nu sunt diferite sau radical diferite de cele ale restului societății, excepție făcând nesupunerea și rezistența la autoritatea pe care aceștia o consideră contextual nelegitimă: jandarmăria, organele de ordine etc.

Identitatea majorității ultrasilor are sens doar în cadrul colectivității. Individii care compun grupul ultras se hrănesc din sentimentul puternic de apartenență. Grupul funcționează după reguli necrise, iar membrii acestuia sunt gata să înfrunte împreună orice dramă. Violența, îndeosebi cea simbolică,

Florin Păscărița
Istorie - An II

Pentru mai multe informații privind Fenomenul ultras, pe lângă lucrările domnului Dinu Cuțiu, mi-au fost de mare ajutor discuțiile purtate în peluză cu mai mulți membri ai grupurilor ultras, care, din motive ce țin de stilul lor de viață, doresc să-și păstreze anonimatul.

agresivitatea ultrasilor se manifestă ca răspuns la violența invizibilă a capitalismului neoliberal. De cele mai multe ori, pentru ultrasii, partea tangibilă a ideologiei dominante va fi polițistul sau firma de pază și protecție de pe stadion. Principala problemă a ultrasilor cu jandarmeria este că autoritatea acesteia nu este construită pe baze morale, ci coercitive.

Sursele care ne informează despre suporterii organizați exagerează și potențază ideea de violență și hate speech în cazul ultrasilor. Aceștia pot deveni un grup cu potențial poluant, de aici și nevoia de a fi controlați, îndepărtați în numele valorilor mainstream, care sunt atacate și trebuie apărute de presă. Astfel se poate declanșa teoria etichetării: mă faceți huligan/rasist, mă voi comporta ca atare. Hate speech-ul ultrasilor români este unul de tip simbolic, venind din nevoia de ducere în derizoriu/umilire simbolică a adversarilor, element specific acestei culturi, ultrasii jucând un rol prestabil, de mascul puternic, dominant. Membrii brigăzilor manifestă o atitudine subversivă, rezistență față de autoritatea culturii dominante, dar participă la schimbări politice, proteste publice sau susțin cauze sociale. Violența are rol performativ și este racordată ideilor de onoare și de masculinitate la care băieții trebuie să răspundă, neurmărindu-se eliminarea fizică a adversarului, ci mai degrabă intrarea în competiție cu acesta, învingerea și umilirea sa. Agresivitatea ultrasilor nu este niciodată aleatorie și nu poate fi îndreptată spre outsiderii sau indivizii care nu intră în competiție. În confruntările dintre galeriile adverse cel mai important este să nu abandonezi lupta, să nu fugi, aceasta fiind umiliția supremă. Mentalitatea ultras sau băieții reprezintă, cel mai adesea, codul moral al comportamentului ultrasilor față de cei din exterior, față de omologii lor din grupurile și galeriile rivale. Unul dintre cele mai importante ritualuri este mersul la stadioanele adverse, deplasări ce pornesc exclusiv de la propriul stadion și se încheie întotdeauna în același loc. Cântecul ultrasilor se perpetuează printr-o tradiție orală, acestea fiind compuse, de obicei, în deplasări sau chiar sunt propuse liderului de galerie în timpul meciurilor. Ritmul, cadența și linia melodică sunt atent gândite în prealabil și necesită exercițiu pentru a fi învățate. Totodată, acestea pot marca gradul de fidelitate al membrilor față de galerie: un membru care nu participă activ la evenimentele acesteia nu va putea cânta sau manifesta în rând cu ceilalți, fiind vorba de

versuri, schimbări de ritm sau bătăi din palme, care trebuie să sincronizeze perfect suporterii.

Coregrafia reprezintă un anumit tip de spectacol general de peluză, provocat, de obicei, la începutul partidei, prin formarea unui mesaj, a unei imagini din plăcuțe/fașii de pânză/bannere, pe care le ridică sincron toți membrii peluzei. Practic, este un puzzle la care participă toată galeria, pentru a marca printr-un gest de violență simbolică un meci important sau rivalitatea dintre galerii. De multe ori, în cadrul unei coregrafii, sunt aprinse zeci de torțe, care oferă un spectacol protehnic de scurtă durată. Rolul liderului de galerie seamănă cu al unui MC (maestru de ceremonii), fiind acela de a-i mobiliza pe toți să participe la o acțiune colectivă pentru a demonstra forță și unitate.

Inspirați din cultura fanilor italieni, ultrasii români creează performance-uri culturale, aducând în peluză elemente din social, din viața de zi cu zi. Așa apar japonezele (steaguri mici pe 2 bețe), bannerele, mesajele etc, care vor transmite amplificat valori sau elemente prezente în societatea românească, de la pasiune și dăruire pentru echipă, până la norme antisociale: rasismul sau xenofobia. Asupra ultimelor se construiește, de obicei mediatic, blamarea grupurilor de ultrasii din România. Stadionul devine un spațiu public de protest, un spațiu de manifestare colectivă a entuziasmului și atașamentului pentru o pasiune: Serviciu, facultate, Dinamo mai presus de toate (mesaj dinamovist), FRF-RMGC (prest al suporterilor echipei naționale împotriva federației și a exploatărilor aurifere de la Roșia Montană la meciul România-Uruguay).

Pentru delimitarea de ceilalți membri de peluză, ultrasii vor adopta un cod vestimentar aparte, materiale personalizate pentru fiecare grup sau adoptarea stilului casual. Cultura casual presupune ca uniforma ultrasului să fie compusă din brand-uri scumpe, specifice clasei de mijloc. Acest stil a devenit popular și a servit ca reper identitar doar pentru generația mai tânără de ultrasii, care valorizează hiperconsumul mai mult decât o făceau primii băieți de brigadă, pentru care contau cartierul și grupul. Prin acest nou stil, culorile clubului sunt ignorate, fiind și un mod de a se proteja față de rivali sau autorități. Identificarea ultrasilor făcându-se mai greu. Stilul casual este unul specific pentru hooligans (modelul englez pentru aripa dură a suporterilor, diferit de ultras), dar treptat a fost

preluat de ultrasii din toată lumea.

Conform unui studiu al antropologului Dinu Cuțiu, miezul tare al suporterilor echipelor de fotbal din România este destul de bine integrat din punct de vedere social: „doar 7% din ultrasii fiind neangajați sau șomeri; 36,9% au absolvit deja o instituție de învățământ superior (licență sau master), în timp ce alți 37% sunt actuali studenți. Astfel, ¼ dintre membrii de galerie sunt persoane cu studii superioare, 31,41% sunt angajați în sectorul privat, iar 5,54% sunt angajați în sectorul public; 15,70% dintre respondenți sunt

„elevi”. Putem, astfel, afirma că membrii galeriilor echipelor de fotbal vin din diverse clase sociale, dar sunt bine integrați în societate, a fi ultras fiind o alegere culturală.

Cu toate acestea este tot mai clar faptul că fotbalul

modern, nou nu se simte confortabil cu ultrasii. Cei implicați în acest sport - statul, patronii, conducătorii cluburilor etc - dar și capitalismul-spectacol îl vor în afara stadioanelor. A-și vedea ca pe niște sălbatici sau necivilizați e problema celor care nu pot sau nu vor să înțeleagă fenomenul ultras. Acestea sunt motivele pentru care, din Peluza Cătălin Hîldan, se aude cu orice prilej scandarea: Tot încercați de noi toți să scăpați./ Din peluze voi vreți să ne-alungați./ Nimic nu mai e cum era odată./ Fotbal modern noi nu vrem niciodată.

Doresc să încheie citându-l pe același Dinu Cuțiu: „Suporterii sunt doctorii noștri, avocații noștri, cei care ne repară mașinile. Ei au diferit față de noi, societatea, doar pasiunea pentru grup, pentru colectiv. Și asta dă culoare într-un fotbal pe moarte. Ei nu sunt înțeleși pentru că vin cu pasiunea asta a lor irațională. Ei cântă, au culoare, au steaguri, au spontaneitate, au imaginație, într-un mediu foarte controlat. Ei sunt tifosii, sunt nebunii frumoși, ultimii rebeli, ultimii oameni”.

Școala în perioada comunistă

Sistemul de învățământ din regimul comunist era cu totul diferit față de ceea ce există în prezent. „șoimii patriei”, „pionierii” și „UTC-iștii” erau categoriile în care era cuprins, obligatoriu, fiecare elev. Tinerii erau îndoctrinați în spiritul Partidului Comunist Român. În acele vremuri, elevii purtau uniforme (erau obligatorii); în sălile de clasă, deasupra tablei, era poza tovarășului Nicolae Ceaușescu; manualele erau unice; abecedarele aveau texte patriotice; existau sesiuni de muncă pe câmp, îndatoriri și obligații pentru copii, încă de la intrarea la grădiniță.

Structura anului școlar

Pe vremea lui Ceaușescu, anul școlar era împărțit în trei trimestre. În vremea aceea, învățământul era structurat în ciclul primar (clasele I-IV), gimnaziu (clasele V-VIII), treapta I de liceu (IX-X) și treapta a II-a de liceu (clasele XI-XII). După clasa a VIII-a, elevii susțineau un examen de admitere la liceu. Pentru a intra în clasa a XI-a de liceu, elevii susțineau un nou examen, și anume treapta I. Cei care nu reușeau să treacă de această treaptă urmau o școală profesională. Oricum, în perioada comunistă, doar 10 clase erau obligatorii. Anii de studii se încheiau cu examenul de maturitate: bacalaureatul. După bacalaureat, urma facultatea unde puținii dintre elevi aveau acces, din cauza numărului redus de locuri. La finalul studiilor, tinerii primeau un loc de muncă, pentru care, de cele mai multe ori, erau trimiși departe de casa (Simona Dumitrescu, 49 ani, economist, Târgu-Jiu). Referitor la admiterea la facultate, nu se făcea pe bază de dosare (ținând cont de rezultatul obținut la bacalaureat), ci se susținea un examen scris. „Sălile de examen nu erau prevăzute cu camere de luat vederi, ci doar cu asistenți vigilenți și exigenti” (Simona Dumitrescu).

O disciplină importantă în acele vremuri era caligrafia, care începea din

clasa a II-a. „Din punct de vedere al relației profesor-elev, profesorul avea autoritate în fața elevului, acesta din urmă având un respect deosebit față de pedagog” (Simona Dumitrescu).

Profesorul avea același respect față de elevi, dar, uneori, mai aplica și metode de corecție (când era cazul): fie folosea liniar de lemn, fie îi trimitea pe elevi la colț.

Premiile

„Premiile din perioada comunistă se acordau în funcție de mediile obținute la învățătură, începând cu premiul întâi și se termina cu mențiune. Se făceau coroane pentru premiul întâi și se acordau cărți drept răsplătă pentru rezultatele bune obținute la învățătură. Premiul doi și trei erau, de asemenea, răsplătite cu cărți și diplome. Dacă erai premiant, ocupai și funcția de comandant de detașament” (Gheorghe Șioneanu, 57 ani, student, Sibiu).

Manifestările din perioada comunistă

Portretul elevului din perioada comunistă era cel al unui îndrăgostit de țară și partid, care, în loc să învețe carte, era obligat să își glorifice poporul, nația și societatea. În clasele gimnaziale, singurele „momente

de relaxare erau vizionările de filme pentru educarea tineretului în vederea construirii socialismului” (Dan Popa, 46 ani, electrician, Blaj). Se intona „Trei culori” (imnul de la acea vreme), atât la venirea la școală, cât și la plecare. Pe lângă cântecele și poeziile specifice vârstei, „șoimii” erau învățați să își dea viața pentru patrie și partid, întrucât copilul aparținea, înainte de orice, familiei patriei. „Pentru dovedirea atașamentului pentru patrie, elevii participau la acțiuni patriotice. În zilele de 1 mai și 23 august, se făceau manifestări pe stadioane și defilări, sloganul principal fiind: „Trăiască tovarășul!”, „Trăiască tovarășă!”, „Trăiască partidul și țara!”. Elevii erau obligați să participe la recitare de poezii, la cor” (Dan Popa).

Șoimii patriei, pionierii și UTC-iștii (UTC - Uniunea Tineretului Comunist) au fost create de comunistii care doreau o societate ideală, supusă regulilor și îndatoririlor. După grădiniță, până la 14 ani, elevii erau „pionieri”. Intrarea în această organizație de „pionieri” se făcea în clasa a II-a, sub jurământ: „Eu, ... [numele elevului], mă angajez să-mi iubesc patria, să învăț bine, să fiu harnic și disciplinat, să cinstesc cravata roșie cu tricolor”.

Uniforma școlară

Uniforma școlară era formată din: cravată roșie cu inel, cămașă albă, fustă sau pantaloni negri. Șoimii patriei erau obligați să poarte pantalonii albaștri, cămașă portocalie, cravată triunghiulară și pălărie albastră. La liceu, copiii intrau în „Uniunea Tineretului Comunist”. Puteau deveni membri UTC doar elevii din clasa a VIII-a, cu merite deosebite la învățătură. (Simona Dumitrescu).

Activități școlare

Se făceau ore și sâmbăta, iar duminica elevii efectuau tot felul de sarcini „patriotice”: măturau frunzele în parc, greblau, plantau puieți, strângeau gunoaie, plantau flori, culegeau plante medicinale. Aceste plante medicinale, împreună cu borcane și maculatură, se predau la ora de dirigiență.

Pe lângă acestea, elevul mai avea și alte sarcini: orele de atelier efectuate în subsolul școlilor sau în fabrici (opt ore pe săptămâna la strung sau traforaj) și participarea, alături de armată, la strânsul recoltelor.

„În clasa a IX-a și în clasa a X-a, după două, trei săptămâni de la începerea anului școlar, împreună cu un maestru, dirigintele clasei și alți profesori, plecam, pentru o lună-două, la muncile câmpului, la cules de mere, pere, struguri, porumb, iar elevii din clasele IV-VIII mergeau pe câmp, în apropierea școlii, și adunau măceșe, ghinde și jir (fructul fagului), pe care le duceau la centrul de colectare” (Maria Magdan, 45 ani, Bacău).

Amintiri

O întâmplare nefericită pentru Maria Magdan a avut loc în clasa a II-a: Maria a fost trimisă, de la școală, acasă, pentru a aduce sticle și borcane. Deoarece școala era destul de departe de zona unde locuia dânsa, în momentul când s-a reîntors la școală, orele se terminaseră. A intrat totuși în clasă pentru a-și lua ghiozdanul. Dânsa nu a venit cu borcane și sticle pentru că nu aveau de unde, ținând cont de greutatea pe care le aveau acasă, familia dânsiei fiind destul de

numeroasă. Între timp, a intrat învățătorul în clasă, foarte nervos și a bătut-o la palme cu arătătorul până s-a rupt în trei și i s-au umflat mâinile din cauza lovirilor. Nu a mai putut să facă nimic câteva zile cu ele. A trebuit tăiată uniforma la mâneci pentru ca să o poată da jos. Aceasta a fost cea mai urâtă amintire a dănei din școală (Maria Magdan).

Un alt aspect important al acelei perioade era faptul că sistemul socialist era împotriva religiei și împotriva bisericii. Colindatul era interzis. De asemenea, și discuțiile politice erau interzise.

Ce țin eu minte din aceea perioadă e că doar o dată pe săptămână erau difuzate, la televizor, desene animate și anume sâmbăta, doar o oră. În privința jocurilor pe care le jucam cu copiii, acestea erau: De-a v-ați ascunselea, Baba Oarba, Castelul, Roaba, Telefonul fără fir, Mima, Țară, țară, vrem ostași, Verde stop, Podul de piatră, Omul negru a sosit, Elasticul, Șotronul, Desene pe asfalt, Coarda, Praștia, Pac-Pac sau Împușcata cu cornete, Spânzurătoarea, Oracolul etc.

Insectarul și ierbarul erau o provocare pentru fiecare dintre noi. Aveam clasoare cu timbre și colecție de surprize cu mașini de la guma de mestecat „Turbo”.

Generația cu cheia la gât

Generația anilor 1980 era numită „generația cu cheia la gât” pentru că toți copiii purtau astfel cheia de la apartament, deoarece părinții lor lucrau, iar ei trebuiau să se descurce singuri. Cei mai săraci aveau șnur de ață groasă de cânepă care îi tăia la gât. Majoritatea aveau șnurul de la cheie confecționat din elastic, iar fetele aveau șnururi roșii.

Stăteam la cozi, stăteam în frig și aveam cartele pentru pâine, unt, lapte etc.

Vacanțele

Îmi amintesc că, într-o vară, am plecat cu părinții mei, cu mașina, din Sibiu, în Moldova, la Piatra-Neamț. Ne-am oprit la un drum de cale ferată și, în timp ce așteptam trecerea trenului, am observat o vie imensă, care aparținea statului, fiind păzită de mai

mulți soldați. M-am apropiat de gard și am cerut un ciorchine de strugure. Eram mică, cred că aveam 7 ani. L-am primit, dar și acum îmi aduc aminte privirea speriată a soldatului în momentul când mi-a dat acel strugure.

Vacanțele mele de vară mi le petreceam la țară, la bunici. Acolo, stăteam în grădina bunicii, colindam dealurile înverzite, mâncam fructe direct din pom, dormeam în fân, trăgeam mățele de coadă, strângeam ouăle din cuiubarul găinilor. Un moment de care îmi aduc aminte e faptul că bunica mea creștea viermi de mătase și, în fiecare seară, mergeam la școală (acolo îi ținea) să îi hrănim cu frunze de dud. Aduna apoi toți coconii și îi ducea la cooperativă.

Îmi aduc aminte de momentele în care bunica mea făcea pâine de casă, pe vatră, iar după ce cocea pâine, făcea lichiuri cu prune, cu varză și cu ceapă. Cel mai bun desert mâncat de mine vreodată... Din păcate, acum nu se mai face atât de mult pâine de casă, multe dintre tradițiile noastre au dispărut.

Viața în perioada ceaușistă era plină de restricții. Alimentația de bază (carnea, ouăle, lactatele), fructele exotice (cum ar fi bananele sau portocalele) se aduceau doar la anumite ore sau în anumite zile și se epuizau foarte repede. Pentru a fi sigur că prinzii ceva, trebuia să stai la coadă încă de la 3-4 dimineața.

În concluzie, viața în timpul regimului comunist nu era foarte ușoară, singurele avantaje erau că-ți dădea casă cu chirie dacă nu-ți permiteai să cumperi una, și siguranța locurilor de muncă. Aveai bani, dar nu aveai ce să cumperi cu ei.

Cristina Tatu

Studiul patrimoniului și managementul bunurilor culturale - An II

Listă de informatori:

Dan Popa, 46 ani, electrician, Blaj
Simona Dumitrescu, 49 ani, economist, Târgu-Jiu
Maria Magdan, 45 ani, casnică, Bacău
George Șioneanu, 57 ani, student, Sibiu

FÂNTÂNA DIN VÂRFUL

DEALULUI PIETRIȘ DIN FELDRU,

JUDEȚUL BIȘRIȚA- NĂSAUD

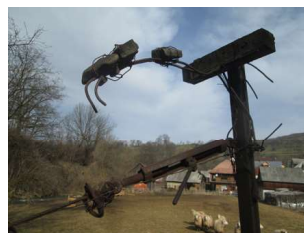
În satul meu natal, Feldru din județul Bistrița-Năsăud, am descoperit o mică minune a ingineriei și ingeniozității populare, o fântână în vârful dealului Pietriș. Această fântână se află la 45 de metri înălțime față de puțul din care este scoasă apa și merită să fie descoperită și pusă în valoare ca un real obiectiv turistic.

Fântâna a fost construită de frații Dumitru și Mihailă Rognean (în vârful dealului), iar puțul pe terenul fraților Ezechiel și Vasile Uiuju. După spusele rudelor acestora (fiindcă ei nu mai sunt printre noi astăzi), planurile acestei fântâni au fost luate după una similară aflată în satul învecinat Ilva Mică. Mecanismul de funcționare este alcătuit dintr-un sistem de scripete poziționați pe un cablu de oțel (regional sprangă), iar găleata este amplasată pe un cârlig de fier prins de scripetele mare din față. Odată ajunsă găleata în vale, la puț, scripetele mare intră în mod ingenios într-un sistem sub formă de ghiară (care are deasupra niște pietre pentru contragreutate), și este mănuit de persoana care scoate apă prin vibrarea unei alte sărme de oțel. Găleata (reg. vidăra),

este agitată prin vibrarea funiei și ea cade de pe cârlig în puț.

Când găleata este umplută și este ridicată se prinde automat pe cârlig și prin altă agitare a sărmei se eliberează scripetele mare din sistemul de prindere sub formă de ghiară. Am descoperit această fântână în copilăria mea iar anul acesta documentându-mă despre aceasta, am constatat că datorită unor copaci căzuți, cablul de oțel s-a rupt și a căzut în Valea Feldrișelului și deci fântâna nu mai este funcțională.

Sper ca pe viitor această fântână să fie pusă în valoare și de autorități.

Daniel Panes
Conservare & Restaurare
An II

Cozonacul din Șura Mică în perioada interbelică

Scurt istoric

Pentru o înțelegere mai bună a istoriei cozonacului, este necesară o întoarcere în timp pentru a vedea cum a apărut, mai întâi, ingredientul principal din care se face cozonacul, respectiv făina. Încă din neolitic începe cultivarea plantelor, respectiv a grâului și orzului. Prin măcinarea rudimentară a acestora, se obține o făina care era amestecată cu apă și era destinată consumului.

Pâinea a fost descoperită accidental, în momentul când aluatul a fost lăsat lângă foc și s-a observat că se întărește, schimbându-și gustul. Acea pâine tare, necrescută, fără o formă bine definită, nu avea nimic în comun cu cea de astăzi, dar a fost punctul de plecare pentru evoluția pâinii ca aliment. Pâinea este singurul aliment menționat în rugăciunea „Tatăl Nostru”. Primii brutari ai antichității au fost egiptenii, cărora li se datorează și construcția primelor cuptoare cu boltă, în formă de cupolă, tot ei fiind și cei care știau să facă pâine dospită.

Ca un fapt inedit, Herodot menționa

Deci, ce este cozonacul?

Cozonacul este o super pâine în care se adaugă, pe lângă mirodenii și lapte, ouă, nucă, stafide și alte umpluturi. În secolul al XIX-lea, francezii adaugă al treilea fel la masă și anume „desertul”, punând astfel în valoare cozonacul mai mult decât alte națiuni.

că egiptenii antichi aveau obiceiul de a frământa aluatul cu picioarele. Este foarte posibil ca primul cozonac să fi fost făcut în Egiptul Antic și, probabil, era îndulcit cu miere și umplut cu semințe.

Grecii au preluat de la egipteni aluaturile dospite și drojdia de bere. Cu certitudine că grecii mâncau cozonac. Îl făceau cu miere, stafide și nucă.

Drojdia, pâinea dospită și cozonacul au fost „furate” de la greci de romani, care au adăugat în cozonac fructe uscate. Deși au luat drojdia de-a gata, romanii au fost aceia care au descoperit toate posibilitățile pe care le oferă drojdia adăugată aluaturilor, devenind, astfel, adevărați maștri patiseri.

În evul mediu, brutarii europeni făceau cozonaci cu fructe uscate, pentru că țineau mai mult timp. Prima rețetă de cozonac apare, pentru prima dată, într-o carte de bucate din anul 1718, în Marea Britanie, cu recomandarea de a fi copt în forme lungi și înguste, recomandare care a rămas valabilă și în zilele noastre.

Interviuri realizate cu vârstnice supraviețuitoare ale perioadei interbelice din comuna Șura-Mică, județul Sibiu

La întrebările adresate „Când se făcea cozonacul?”, „Din ce?”, „Cum se făcea?”, „Dacă exista ceva anume specific locului care determina pregătirea și prepararea acestuia?”, răspunsurile primite au fost următoarele:

Acesta se făcea în special de Crăciun, de Paște, de Rusalii, când exista o nuntă sau un botez, dar nu era exclus și în alte zile din an. Pregătirea pentru obținerea cozonacului începea încă de la moară, unde se măcina grâul. Cel care ducea grâul la măcinat îi spunea morarului să îi facă două făini: una pentru cozonac și una pentru pâine. Aceasta se întâmpla când gospodinele se pregăteau pentru sărbătorile mari de peste an. De obicei, în restul timpului, la moară se făcea o singură făină, cea pentru pâine. După ce făina era adusă acasă, se lăsa câteva zile la maturat, exprimarea lor a fost „să se așeze”. După ce treceau câteva zile, atât făina pentru cozonac cât și cea pentru pâine se cerneau printr-o sită deasă, separat.

Înainte marilor sărbători creștine, pâinea și cozonacul se făceau în aceeași zi. Cu o seară înainte, făina pentru pâine se pune în un vas de lemn numit „moldă”, iar făina pentru cozonac într-un vas mai mic numit „moldiță” sau „trocuță”. În molda pentru pâine, se pune, într-un capăt, „aluatul” – acesta era restul de aluat de ultima dată când s-a făcut pâine, căci pâine se făcea o dată pe săptămână, de obicei, sâmbăta (7-8-9 pâini, în funcție de mărimea familiei). „Aluatul” sau „maiaua” era ceea ce rămânea pe pereții de la moldă. Acesta era luat și păstrat într-un borcan, peste care se pune puțină sare. Ținea loc de drojdie și mai era denumit și „plămădeală”.

A doua zi dimineața, la ora 4, femeia se trezea și, după ce se spăla, își spunea rugăciunile de dimineață și aprindea focul în cuptor. Focul trebuia să ardă aproximativ două ore pentru ca cuptorul să fie pregătit. Se verifica dacă era suficient de ars cu ajutorul „jeruitorului” – un lemn lung de circa 2 m-2.5 m lungime, iar dacă săreau scântei din vatră, era gata pentru pâine. În acest timp de două ore cât ardea focul, era frământat întâi aluatul de pâine, apoi cel de cozonac. Pâinea era pusă prima deoarece avea nevoie de o temperatură mai mare, apoi se puneau cozonacii. Înainte de a începe frământatul, femeia își spunea rugăciunile sau „Tatăl Nostru”. Frământatul putea fi făcut doar de o femeie „curată”, adică, care nu era în perioada de menstruație, nu era lăuză sau nu era imediat după un act sexual. Deci, dacă femeia era curată, putea începe frământatul întâi pentru pâine, apoi pentru cozonac. Ingredientele folosite pentru cozonac erau: făină, lapte, zahăr, ouă, unt, drojdie și coji de lămâie rase.

Rețeta de cozonac folosită în Comuna Șura-Mică în perioada interbelică:

1 kg făină, 8 ouă, 600 ml lapte, 50 ml ulei, 50 g drojdie, 200 g unt, 200 g zahăr, 20 ml rom, coaja rasă de la o lămâie, 1 linguriță sare, 1 plic de zahăr vanilat.

Preparare: Într-un vas, se pun 100 gr făină, care se opărește cu 200 ml lapte clocotit. Se amestecă bine să se desfacă toate cocloșele, după care se întinde să se răcească (opăvirea unei părți din făină are ca scop menținerea aluatului moale mai mult timp). Separat, se freacă drojdia cu o linguriță de zahăr până se înmoaie și devine ca o pastă moale.

Când aluatul opărit s-a răcit, se amestecă cu drojdia, după care se lasă 15-20 minute să crească la căldură, lângă sobă. În tot acest timp, vasul se acoperă cu un ștergar țesut. Aceasta este maiava. Apoi, gălbenușurile se freacă cu sarea 1-2 minute. Albușurile de la ouă se folosesc la umplutură. După ce maiava a crescut, se adaugă gălbenușurile, apoi restul de lapte cald, apoi restul de 400 de grame de făină.

La început, se amestecă cu lingura, apoi cu mâna aproximativ 30 minute, până când aluatul se desprinde de mână și de vas. Frământatul se face cu pumnul strâns. Când aluatul se desprinde de mână, se adaugă untul topit, puțin cald. După aceasta, nu se mai frământă, ci se întoarce aluatul de la marginea vasului spre mijloc și se bate cu dosul mâinii pentru a încorpora untul. Apoi, se presară puțină făină peste aluat, se face o cruce cu mâna pe el, după care se lasă la dospit la loc cald. Dacă este prea aproape de sobă, aluatul se opărește. Dospitul durează aproximativ 30 minute.

Înă se aluatul dospesc, se prepară umplutura. Albușurile de la cele 8 ouă se bat spumă cu 300 de g de zahăr, două linguri de rom, peste care se adaugă 300 de g de nucă măcinată. Se amestecă toate cu o lingură de lemn de jos în sus pentru a încorpora și puțin aer, apoi se pune pe foaia de aluat și se întinde cu un cuțit pe toată suprafața, după care se rulează și se pune în tavă și se lasă din nou la dospit 20 minute, până se umple tava. Înainte de a fi introdus în cuptor, se unge cu ou bătut pe deasupra și se dă la cuptor circa o oră, după care se scoate din cuptor și ulterior din tavă și se lasă la răcit până a doua zi, după care poate fi consumat.

Referitor la tema aleasă, am considerat necesară o readucere aminte a unui moment de bucurie de pe masa țaranului român, una din puținele bucurii de care a avut parte în decursul existenței sale. Dacă am face un scurt exercițiu de imaginație, îl putem vedea la munca câmpului, de dimineața până seara, trudind alături de animalele sale, pentru a putea asigura existența sa și a familiei. În mod sigur, o felie de cozonac pusă pe masă la marile sărbători religioase de peste an, la nuntă sau botez, reprezenta un moment de bucurie și împlinire pentru

el și familia sa. Cu alte cuvinte, obținerea unui cozonac, în perioada interbelică, reprezenta un adevărat ritual. Astăzi, viața țaranului s-a schimbat total. Marea majoritate a lor au desființat cuptoarele preferând să cumpere pâinea și cozonacul de la diverse magazine. Acest motiv m-a determinat să abordez această temă, pentru a nu se pierde însemnătatea și cunoașterea de către cei tineri a acestui obicei vechi, care a făcut parte din viața bunicilor și părinților mei, dar totodată și a copilăriei mele, până la adolescență, în localitatea Șura-Mică.

În zilele noastre, în localitatea Șura-Mică, cozonacii se produc în cele două brutării din comună. Acești cozonaci sunt vestiți și căutați deoarece au o particularitate, și anume sunt cozonaci așa zisii „la metru”, sunt mai lungi decât cei obișnuiți.

Georghe Șioneanu
Istorie
An II

Listă de informatori:
Șonean Ana, 84 de ani
Ranf Veronica, 91 de ani
Ciolan Maria, 92 de ani

Scurt istoric

Una dintre cele mai vechi invenții ale omului este războiul de țesut. În secolul al VI-lea î. Hr., au apărut primele războaie de țesut manuale, cele de tip vertical, războaiele de țesut orizontale s-au răspândit în Evul Mediu.

Cu timpul, a urmat mecanizarea, la început, cu lansarea mecanică a suveicii, ulterior s-a obținut mecanizarea întregului ansamblu, unde suveica, ițele, bătaia erau acționate mecanic. A urmat automatizarea, computerizarea, dispozitivul Jacquard.

Descrierea

Dar să revenim la războiul de țesut manual. Acesta este confecționat, în întregime, din lemn de esență tare (fag, stejar, la noi) și greu, ca să nu „joace” în timpul lucrului.

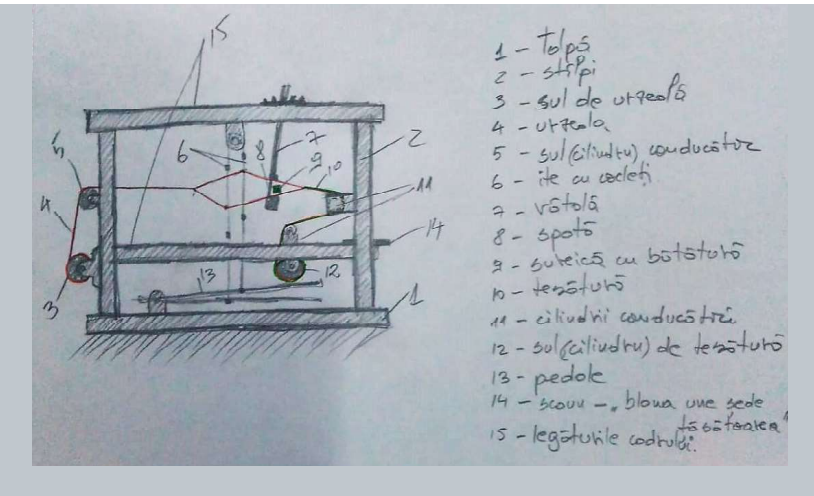
Războiul de țesut se compune din două tălpi, sprijinite pe două picioare, care se leagă prin stinghii prevăzute cu pene de blocare. În fața și spatele războiului, se află două bețe (cilindrii) pentru rularea urzelii, respectiv a pânzei.

Vătalele susțin spata, în spatele căreia se află ițele.

Tradiție populară

Tradiția populară devine încet-încet un domeniu de muzeu, o activitate ce se desfășoară ca într-un acvariu, la care se privește curios, prin sticlă, ca la osemintele de dinozaur. Păcat.

Mircea Hanea
Conservare & Restaurare
An II

OPINCA

Opinca este cea mai arhaică formă de încălțăminte, mai exact strămoșul îndepărtat al pantofului de astăzi, cu care s-au încălțat străbunii noștri, din cele mai vechi timpuri.

Opinca a fost purtată, la început, de strămoșii noștri dacii, lucru ce reiese din reprezentările de pe columna lui Traian, în care dacii sunt încălțați în opinici, ceea ce arată vechimea acestui tip de încălțăminte. Mai încoace, întâlnim opinca la țărani români, care au purtat această formă de încălțăminte până în secolul al XX-lea, ba chiar și astăzi, în anumite zone din România, unele persoane mai poartă această formă de încălțăminte (mai exact, în zona Moldovei).

În spațiul românesc, opinca se confecționează din 3 materiale:

- * Șoric de porc
- * Piele de vită
- * Cauciuc (cauciuc de mașină, motocicletă, cameră de mașină)

Primul material folosit la confecționarea opincilor este **șoricul de porc** sau mai bine spus pielea de porc. Acest material era folosit intens deoarece toată lumea creștea porci în acea vreme. Șoricul nu era părțit cu paie sau cu părțitoare ca astăzi, ci opărit și „bărbierit”, procesul numindu-se argăsire.

Al doilea material folosit la confecționarea opincilor este **pielea de vită**, aceasta fiind un material mai rezistent și mai durabil în timp. Pielea de vită se prelucra prin mai multe metode: se jupuia de pe vită, se curăța de grăsime, apoi se puna var pe ea și se lăsa o anumită durată de timp în zeamă de var, apoi se curăța. Un asemenea procedeu dura, în medie, undeva la 30-32 de zile.

Al treilea material folosit a fost **cauciucul**. Acesta este utilizat, mai ales după cel de al II-lea Război Mondial, atât din prăzile de război, cât și datorită faptului că au rămas foarte multe cauciucuri de la mașinile de război.

CONSERVARE & RESTAURARE // STUDIUL PATRIMONIULUI

După părerea mea, în România, astăzi, se găsesc trei tipuri reprezentative de opinici:

- * opinca de **Maramureș** * opinca de **Transilvania** * opinca de **Moldova** *

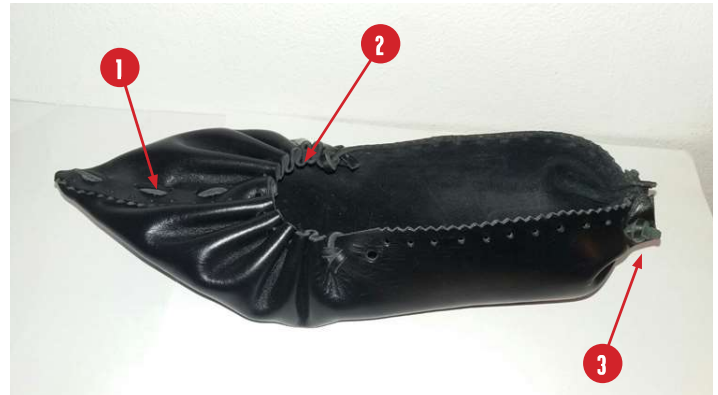
Restul zonelor țării au o combinație de stiluri, care se datorează fenomenului numit transhumanità, astfel rezultând acestea.

Părțile componente ale unei opinici sunt:

- * vârful opinicii, care se numește gurgui
- * mijlocul opinici, unde se află crețele
- * călcâiul
- * nojițele (curelușa de piele) care se utilizează atât la coaserea opinicii, cât și la prinderea acesteia de picior. Nojițele pot fi și ele din mai multe materiale, cum ar fi piele, lână sau o combinație de fir de păr de capră amestecat cu fir de păr de cal.

Opinca, mai ales iarna, nu se încălță direct pe piciorul gol, ci cu șosete de lână sau obele, cele din urmă fiind lucrate dintr-o bucată de pânză, strai mai gros sau mai subțire, depinde de zonă. Aveau formă dreptunghiulară și se înfășurau pe picior.

Unelele folosite la realizarea opinicii sunt: preduceaua, ciocanul de lemn sau fier, butucul de lemn, cuțitul, foarfeca, sula, acul de piele.

Opinca de **Maramureș**

- 1 Vârful opinicii este petrecut. Cusătura o imita pe cea de mașină (de mână).
- 2 Partea de mijloc este încrețită până la jumătate, ca și la cealaltă.
- 3 Călcâiul este încrețit, specific acestei zone.

Opinca de **Transilvania**

- 1 Vârful opincii de Transilvania are o cusătură numită cusătură peste muchie.
- 2 Partea de mijloc este încrețită până la jumătate, ca și la celelate.
- 3 Călcâiul este ca și cel de la opinca de Maramureș.

Opinca de **Moldova**

- 1 Vârful este cusut în așa fel încât imită cusătura de mașină.
- 2 Călcâiul opinicii este încrețit și el, însă nu ca la cea de Maramureș, ci mai mascat.
- 3 Opinca este încrețită puternic până la jumătate, iar apoi este încrețită mai ușor.

* Specific acestei opinici este vârful, cusut sub forma cusăturii de mașină, iar noița cu care se cos crețele merge până în spatele călcâiului, această noiță fiind, în multe cazuri, utilizată și ca noiță de legare a opinicii pe picior.

LEGENDE

xxx

O primă legendă ce face referire la opinca de cauciuc ar fi aceea conform căreia un om, încălțat cu opinici din șoric, a plecat la târgul din sat. În timp ce se întorcea spre casă, una dintre opinici s-a rupt. Acesta a găsit un cauciuc de motocicletă, pe marginea drumului, a scos brișca din șerpar și a croit o opinică. Când a intrat în sat, mergea cu opinca de șoric în față și cu cea de cauciuc în spate spunând „HUSA, HUSA CĂ TE CALCĂ TRACTORUL”.

xxx

O altă legendă a opinicii de cauciuc ar fi faptul că, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, țărani români și-au făcut opinici din cauciucurile mașinilor de luptă germane, iar nemții, când au intrat în țară și au văzut atâtea urme de cauciuc, care nu erau continue, au spus: „UITE CE MAȘINI DE LUPTĂ AU ROMÂNII, CĂ POT MERGE PE TOATE FORMLE DE RELIEF”.

xxx

În urma unor certuri iscate între avrigeni și sebeșeni, provenite de la împărțirea pământului, mai exact a muntelui Suru, avrigenii, înarmați cu băte, au mers la judecată, pe muntele Suru, unde erau sebeșenii, și cu judecătorul Sibiului, pentru a se lua o decizie. Întrucât fiecare susținea că muntele este al lor, judecătorul, neștiind care are dreptate, a recurs la cea mai simplă metodă, și anume, jurământul. Acesta i-a pus pe avrigeni să jure pe Biblie că ei calcă pe pământul lor. Înainte de a merge la judecată, și-au băgat pământ din Avrig în opinici și au putut da jurământul.

(Legendă spusă de Ioan David)

Câteva zicători și cântece care fac referire la opinici

„Opinca este talpa țării și nu trebuie dată uitării.”
(Le Floarea Cosmi din Runcu Salvi)

„Sai opinică până poți,
Pă-n mai ai vreo doi, tri zloți...”

(Jugărean Elena din Avrig)

„Da, hai opinică, bate-bate!
Cu flăcăi din alte sate!
Sus opinică cât mai sus,
Cât soarele încă-i sus!”

(Soția Vicoveanca: Hai, opinică, bate, bate)

„Ca mi frig a colinda,
Ca mi s-o spart opinca
Asta-i sara de Craciun
Tare mult nu putem sta.”

(I sara Craciunului)

David-Coman Adrian
Istorie
An I

Mestri opinicari români:
Alexandru Ilinca - Râmnicu Vilcea
Floarea Cosmi - Runcu Salvi
Doina Mușat - Buzău
Ion Hăjbotă - Suceava

INTERVIU: MIRCEA HANEA

Munca unui sculptor în lemn constă în a prelucra și restaura produse artistice și istorice din lemn, care pot avea forme chiar foarte complicate. Se spune că artistul nu face altceva decât să ia lemnul brut și să-l așeze pe masa de lucru, iar apoi să înlăture părțile în exces. Piesa de artă este tot timpul acolo, așteaptă să fie descoperită. Artistul doar o cizelează. Floare la ureche pentru cei care au „capacitate de creație”.

Interviul a fost luat domnului Mircea Hanea, un sculptor foarte pasionat de ceea ce face și căruia i se cunoaște în glas dragostea pentru munca sa. Multe lucrări făcute de mâinile lui au ajuns chiar și în afara granițelor: în Italia, Germania, Franța, Spania.

Domnul Hanea locuiește în Cisnădie, județul Sibiu, are 49 de ani și, în prezent, este angajat la Muzeul Civilizației Populare Tradiționale ASTRA din Sibiu, fiind restaurator. Aici, este foarte apreciat pentru munca pe care o depune, aceasta nefiind una foarte ușoară, căci îl sollicită atât din punct de vedere fizic, cât și psihic. Dar, cu toate acestea, nu mai simte oboseala în momentul finalizării unui obiect de artă.

„Mă transpun efectiv în lucrare. Eu am o vorbă: mie-mi spune lemnul cum să-l tai, să iasă ce vreau eu.”

Domnul Hanea este un om norocos deoarece, având această meserie de restaurator, are privilegiul de a combina utilul cu plăcutul. „Nu cred că se poate sculpta silit, sculptura fiind o artă”.

De când sculptați?

„Eu sculpez lemnul de la 30 de ani, dar de mic copil m-am jucat cu lemnul”. Asta am făcut o viață întreagă. Am căutat să respect, în general, piesele cu caracter tradițional, însă am mai adus și câteva noutăți în piese. Am destul de puține creații proprii, marea majoritate lucrărilor sunt reproduceri. Chiar și la acestea, adaug sau scot detalii sau chiar părți componente, iar dimensiunile nu sunt la fel cu originalul niciodată. Acest lucru, după părerea mea, conferă autenticitate lucrării”.

De unde aveți talentul acesta? Este moștenit?

„Talentul pe care îl am este de la Dumnezeu, nu am pe nimeni sculptor în familie. De fapt, eu nu am avut nici măcar profesori care să mă îndrume să merg pe acest drum. Sunt autodidact. Nu am nici un premiu sau diploma pentru munca mea, nu îmi doresc și nici nu merg la expoziții”. Răspunsul pentru munca mea este verbală și financiară”.

Care sunt ustensilele folosite pentru cioplirea artistică?

„Dalta și ciocanul. Din punct de vedere al metodelor de cioplire, cea mai simplă este încrustația, apoi sculptura industrială făcută de fabrică (unde se face în mod repetat aceeași piesă de multe ori), iar cea mai grea este sculptura monumentală, cariatide.”

În ce lemn lucrați?

„Lucrez în orice lemn, depinde de ceea ce fac, dar feblețea mea a fost și rămâne lemnul de nuc.”

Pregătirea lemnului pentru cioplire:

„Înainte de sculpat, trebuie făcut desenul tehnic și artistic pentru lucrare. Un sculptor trebuie să știe să facă asta. Apoi, se aduce lemnul în cotele de gabarit (din desen), lungime, lățime și grosime, apoi se șlefuieste (finisare) pentru a putea copia desenul, și gata, spor la treabă, sau spor în continuare la

treabă!"

Care este cea mai importanta lucrare a dvs.?

„Nu am nici o lucrare importanta pentru mine, toate sunt importante până în momentul când le finalizez. Foarte rar sunt mulțumit de ceea ce fac, întotdeauna există loc și de mai bine.”

O amintire plăcută din toata activitatea dvs.?

„Am făcut mai demult o catapeteasmă la o biserică. Și am comis o „necuviință”, o „glumă”. La coloanele de susținere, la baza lor, este o porțiune paralelipipedică, goala înăuntru. Înainte de a „închide”, partea de interior a lemnului, am scris numele la prieteni, colegi, rude, 400 de nume aproximativ. Nu o să vadă

nimeni, niciodată! Nu știe nici măcar preotul.”

Din păcate, la ora actuală, specialiști care să facă diferența, să facă o selecție a oamenilor talentați nu mai există. Singurul care face selecția e publicul. Dacă omului îi place, înseamnă că lucrul e frumos făcut și căutat. Dacă nu place nimănui, e un produs care nu e căutat.”

Cristina Tatu
Studiul Patrimoniului
An II

Persoană intervievată:
Mircea Hanea, restaurator, 49 ani

BUNICII MEI DE LA ȚARĂ

În cameră, lucrând cu mâini aspre, transformate de vreme și sprintene, te mai așteaptă să vii. Cute adânci pe piele, ochi care te privesc altfel decât cei din juru-ți, sinceri și calzi... pentru că iubesc. O icoană, o sobă, un ștergar, un țol de lână pe pat. Aici, timpul nu cunoaște ceea ce se-ntâmplă-n afară și nu cunoaște decât simplitate. Și doar modestia mai recunoaște simplitatea. Zilele acestui spațiu sunt numărate, puține-s locurile care mai stau martore vremurilor de odinioară, când încă mai existau amprente care să-ți confere locul tău de drept în lume. Spațiile se transformă, oamenii se schimbă. Camera nu va mai fi, tot ce-a fost în ea va dispărea definitiv, cerul se va deschide deasupra și va lua ceea ce-i aparține cu adevărat, căci aproape totul poartă cu sine momentul pieirii, nu? Dar dacă vom preschimba în valoare

tot ceea ce au creat ei mai frumos, material și imaterial, nimic nu va pieri, căci recunoscând un lucru, îl putem numi, și numindu-l, îl individualizăm, iar individualitatea-i autentică. Bunicii poartă cu ei un univers întreg,

mitic, cu vechi credințe. Bunicii aceștia sunt simpli, iar simplitatea-i complexitate și profunzime. Sunt liberi, având alături de ei credința, căci unde altundeva se naște libertatea dacă nu

CONTINUATORI AI TRADIȚIEI

lângă Dumnezeu? Erau legați de timp, de soare, lună, anotimpuri, de flori, de cer. Simțindu-le, le-au sculptat, țesut, modelat, pictat sau le-au cântat. Un singur obiect popular conține o lume-ntregă, armonios organizată pe suprafața-i întregă, fără nimic strident.

Timpul se precipită, vremea nu mai are vreme, bunicii sunt și erau! Ultima sută de metri va fi parcursă de bunicii noștri, care, într-un fel sau altul, au fost creatori populari, apoi realul meșteșug românesc cu grea va mai putea fi reperat în lumea noastră care, de cele mai multe ori, se desparte cu ușurință de ceea ce predecesorii au creat sau tinde să prezinte adevărul trunchiat. Satele românești se dizolvă și e nevoie de prezență pentru ca nimic

**POPULARE
ROMÂNEȘTI
AUTENTICE**

&

**SILVIA
CÂNDULEȚ**

CREATOAREA POPULARĂ

să nu se piardă.

Creatorii populari adevărați mai sunt puțini, răspândiți ici-colo. Sunt ca niște borne, care ne mai atenționează, din când în când, că trecutul n-a murit încă și că mai poate fi salvat. Pașii ne poartă astăzi într-un sat din județul Sibiu, Cârțișoara, loc care mai păstrează încă memoria unor oameni care s-au detașat de rândurile oamenilor comuni prin pasiunea pe care-au pus-o în meșteșugul popular. Răscolim trecutul și rememorăm un interviu valoros, căci trecerea la veșnicie a celei pe care o vom menționa aici impune o astfel de acțiune. Aici s-a născut și a trăit, de-a lungul întregii sale vieți, Silvia Cânduleț, creatoare populară, țesătoare. În 2012, Muzeul de Etnografie Brașov a ajuns acasă la creatoarea populară, unde s-a depănat, în liniște, povestea vieții ei și a țesăturilor, care se întrepătrund încă de la-nceput. Dialogul dobândește valențe reprezentative pentru creatorii populari, care au ajuns să iubească și să continue meșteșugul popular, chiar dacă mediul n-a mai impus ceea ce la început de secolul XX, și cu mult înainte, era un fapt normal și susținător al vieții de zi cu zi. Începutul oricărui creator popular este, de cele mai multe ori, același. Ca o condiție, nevoia stă, inițial, la baza a ceea ce se va transforma-n vocație. Țesutul era necesar, iar Silvia Cânduleț confirmă:

„Apăi cam toate țeseau, așa cum puteau să țeasă [...] țeseau, că erau

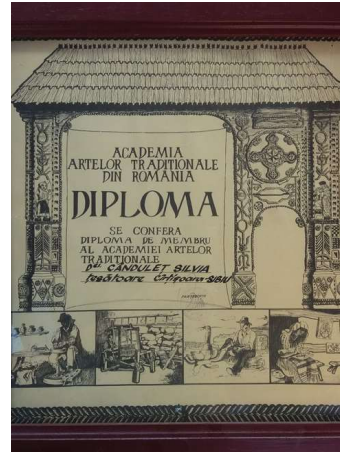
nevoite să țeasă pentru că fără să țeși, nu puteai să ai, că nu cumpăra nimic lumea atunci, măi demult”

Dialogul stă sub semnul începutului, al copilăriei, tinereții, apoi al maturității. Silvia Cânduleț a transformat nevoia în ocupație de bază, talentul fiindu-i recunoscut mai târziu.

„Păi până când am terminat școala, am învățat la școală, când am terminat școala mama m-o pus să fac de toate. Și să torc. Și să împletesc, și să fac ciorapi, și de toate m-o pus să fac pentru că mama era măi bolnavă. M-o pus și la război, și la toate. Și-atăta mi-o plăcut când m-o pus la război, ș-avea o năvădătură frumoasă, și cân' dădeam io cu suveica, și vedeam că iese modelu', eram așa de bucuroasă, și-așa de satisfăcută de parcă aș fi tot făcut. Și-atunci am prins drag de război. Apăi, la urmă, am început să cos de toate[...]țeseam de toate”

Natura era factorul de care depindeau străbunii noștri, tot meșteșugul depindea de ciclicitatea ei. Nimic lăsat la voia-ntâmplării. Meșteșugul avea timpul lui, nu altul, de cele mai multe ori, se împletea cu munca câmpului. Printre picăturile de ploaie, era timp și de țesut.

“...trebuia vara, cu cânepa aveam de lucru, știam ce trebe să fac, să culegem[...]torceam la cânepă până

și prin ianuarie, și-apăi pe urmă trebuia, după ce-al țesut și le dăpănai, și le făcea, trebuia tortul să-l coasem, să-l facem frumos. Îl fierbeai în ciubăr cu leșie, ne duceam iarna la râu, cum era, și-l spălam bine, și veneam acasă. Tortu-l uscam, îl dăpănam, urzam și pe urmă puneam războiu.”

Diplomele sunt dovada că munca devine răsplătită prin recunoștința celorlalți. Silvia Cânduleț a fost premiată la numeroase expoziții, primind: diplome prin care talentul de creator popular era recunoscut, premii la festivaluri, ca, de exemplu, Premiul I și titlul de laureat la concursul artistic de interpretare (creație) din cadrul etapei republicane a Festivalului Național al Educației și Culturii socialiste „Cântarea României”. I s-a acordat și o diplomă de Membru al Academiei Artelor Tradiționale, iar cu ocazia centenarului Muzeului Astra, primește un brevet „pentru merite deosebite în domeniul etnomuzeologiei, al cercetării, colectării,

conservării și valorificării științifice și expoziționale a patrimoniului cultural tradițional, material și imaterial, precum și pentru sprijinirea operei de edificare și mediatizare a acestei instituții fundamentale a muzeologiei românești.” Nu doar diplomele dovedesc aprecierea, ci și numeroase articole dedicate creației sale. Apare și în cărți dedicate artelor tradiționale: „Creatori populari sibieni” de I. Moise și P. Dumbrăveanu, „Creatorii populari din județul Sibiu”, „45 artiste țărănci din România” și „Personalități din Țara Făgărașului” avându-i autori pe Ioan Grecu, Ioan Funariu, Lucia Bakı. Deschiderea unei secții de artă populară în cadrul Școlii Populare de Artă la Cârțișoara și alegerea Silviei Cânduleț drept îndrumătoare a grupei de eleve care s-a constituit în această conjunctură stă ca recunoaștere a talentului țesătoarei cârțișorene.

În anul 2013, la Muzeul de Etnografie Brașov a fost organizată o expoziție dedicată vieții și creației Silviei Cânduleț. În interviul acordat, și ultimul, confirmă faptul că pasiunea și plăcerea sunt apanajul oricărui meșteșug bine făcut:

“Foarte mult mi-o plăcut să lucrez, orice lucru de mână.”

Pentru a completa și întregii portretul Silviei Cânduleț, am rugat-o pe fiica sa, Valerica Mandric, să ne spună câteva cuvinte:

„O am pe mama mea, Silvia Cânduleț, mereu prezentă în viața mea prin amintirile frumoase și lucrurile realizate de mâinile sale, pe care le regăsesc la tot pasul. Păstrătoare a artei țesutului și cusutului, a reușit să o transmită atât nouă, fiicelor sale, nepoatelor, cât și elevelor pe care

le-a avut în cadrul secției de țesut-cusut, Cârțișoara. A înnodat tradiția întreruptă în timpul celui de-al II-lea război mondial, reînviând tinerele fete, și nu numai, arta țesutului în Cârțișoara, fiind un model bun de urmat. A învățat de mică să coasă, să împletească, să pregătească lână și cânepa pentru tors și țesut. La 15 ani, știa să țese aproape orice. A învățat să țese din cânepă și bumbac cămăși pentru zile de lucru, din bumbac, pânză mai fină, cămăși și ii de sărbătoare, pe care cosea « pui peste umăr, părăuțe, șinoare ». A țesut „chindeaaua”, cărpe de vase, țoale de lână, traiste de lână, saci de cânepă, fețe de masă. Pentru ștergere, a folosit culori de roșu combinate cu galben, verde, albastru. A țesut „cârpe în ciurele”, în 3 ițe, specifice numai Cârțișoarei. La 18 ani, soarta a despărțit-o de mama sa bolnavă și a fost nevoită să se descurce singură cu toate problemele gospodărești. A reușit să stăpânească arta țesutului ca nimeni alta. De nenumărate ori, femeile din sat o solicitau să le arate cum să năvădească, cum să țese, cum să împletească ciucuri la „țoalele” (cuverturile) de pe pat și la fețele de masă țesute. Foarte multe modele și le crea singură, inspirându-se din modele vechi. În 1969, Școala Populară de Artă din Sibiu a deschis o secție de țesut - cusut la Cârțișoara, unde a fost numită mama mea, ca îndrumătoare. A învățat tainele acestei minunate arte, atât pe elevele de la Școala Generală, cât și pe muncitoare, casnice, și chiar profesoare. Până în 1983, când s-a pensionat, a avut în jur de două sute de eleve, printre care mă număr și eu. Mai întâi, le puneam pe eleve sale să deseneze modelele, să împletească semne de carte și apoi să țese la război. Mereu le spuneam:

„Numai muncind, voi singure, atunci veți ști să îngrijiți și să apreciați un lucru.” Regretatul director de la Muzeul Brukenthal, dl. Cornel Irimie, de câte ori o vizita la școală, îi pupa mâinile, zicându-i: *„mâinile acestea trebuie pupate, că sunt valoroase, că muncesc”.*

Pentru a rămâne moștenire și altor generații, a strâns într-un album o parte din modelele de țesături și cusături, care a fost donat Muzeului de Etnografie Brașov. Doamna director a acestui muzeu, d-na Ligia Fulga, drept recompensă a activității creatoarei Silvia Cânduleț, precum și a activității tatălui meu, Traian Cânduleț, autorul Monografiei «Cârțișoara» și a cărții « Haiducul Andrei Budac », le-a organizat o expoziție intitulată: « O viață închinată tradițiilor ». Cu această ocazie, mamei mele i-a fost înmănată « Diploma jubiliară pentru contribuția semnificativă în câmpul etnologiei românești ». Pentru ea, țesutul a însemnat dăruire, pasiune și talent. A fost conștientă că transmiterea acestei minunate arte, a țesutului, înseamnă continuitate, care va da naștere unei tradiții, nu numai în Cârțișoara.

Într-un fel sau altul, mai mult sau mai puțin, bunicii noștri de la țară au fost creatori populari. Unii dintre ei, așa cum a fost și cazul Silviei Cânduleț, au dus mai departe meșteșugul popular, au continuat tradiția și au realizat importanța lui în cadrul vieții cotidiene. Nu l-au abandonat, chiar dacă vremurile s-au schimbat. Ceasul ticăie, să prețuim ceea ce mai avem de la ei și să nu uităm că ceea ce au creat ei înseamnă valoare autentică.

Alina Banciu
Conservare & Restaurare
An II

Listă de informatori:
Silvia Cânduleț, 86 ani, Cârțișoara
Valeria Mandric, 65 ani, Cârțișoara

„Singurul mod de a realiza lucruri minunate e să iubești ceea ce faci.”

INTERVIU: *David-Coman Adrian*

David-Coman Adrian locuiește în Avrig, județul Sibiu, are 19 ani și este pasionat de confecționarea opincilor. A studiat la Liceul Teoretic „Onisifor Ghibu” din Sibiu și, în prezent, este student la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, la Facultatea de Științe Socio-Umane, specializarea Istorie, anul I.

De unde ai această pasiune pentru opinci?

„Îmi place foarte mult tradiția, îmi plac obiceiurile, pot spune că această pasiune vine de la tatăl meu care iubește foarte mult tradiția și „vechiul”. Mi-am dorit foarte mult o pereche de opinci de când eram mic și, într-o zi, mai exact acum doi ani, într-o duminică, mă uitam pe Youtube la tot felul de tutoriale până când am dat de unul în care se explica cum se fac opincile. Așa a început pasiunea mea pentru opinci.”

xxx

Ce materiale folosești pentru confecționarea opincii?

„În general, folosesc piele de vită, dar se pot face opinci și din cauciuc sau șorici de porc, iar unele pe care le folosesc sunt: ciocanul, preduceaua, foarfeca, cuțitul și acul.”

xxx

Care este procesul de confecționare a opincilor?

„Prima dată, se croiește pielea în funcție de măsura piciorului. După găurirea pielii cu preduceaua și ciocanul, urmează coaserea opincii, cu nojița din piele, cu ajutorul acului (sau pur și simplu se aplică cu mâna).”

xxx

Din câte am înțeles, ai participat și la olimpiade meșteșugărești. Îmi poți da un exemplu?

„Da. Am participat la faza județeană a Olimpiadei „Meșteșuguri Artistice Tradiționale”, organizată de Muzeul ASTRA din Sibiu, unde am avut bucuria de a merge mai departe, la faza națională, de unde am ieșit învingător. Apoi, am avut mare noroc cu Muzeul

ASTRA, care a apreciat munca pe care o depun pentru confecționarea opincilor și, drept răsplătă, mă cheamă la tot felul de evenimente organizate în Muzeu.”

xxx

Ai avut parte de întâmplări haioase care te-au marcat în această activitate?

„Da, într-adevăr, am avut o mulțime de momente frumoase. Îmi aduc foarte bine aminte una dintre ele: într-o zi, a venit în Muzeu o familie de sași din Transilvania plecați în Germania. Era bunicul, fiul, nora și nepoata. Nepoata avea în jur de 3-4 ani și o chema Mimi. Doar bunicul știa română. Fetia, când a văzut opincile, a rămas uimită, iar tatăl ei i-a spus „neueschuhe”, iar eu am încercat să-i explic că sunt papuci vechi, dar tatăl a continuat să-i spună că sunt noi. Atunci am înțeles că voia să-i implementeze fetei ideea că opincile sunt noi. Fetia s-a încălțat în opinci și, astfel, a plecat încântată prin Muzeu, arătând oamenilor pe lângă care trecea cu ce este încălțată.”

xxx

Cum te vezi peste câțiva ani cu acest meșteșug?

„În primul rând, aș vrea să promovez acest meșteșug cât pot de mult. Vreau să-i fac pe copii și pe oameni, în general, să înțeleagă cât de important este acest meșteșug, iar spre surprinderea mea, mulți copii sunt interesați de acest lucru. La momentul actual, mă bucur că am reușit să ajut un copil să descopere tainele meșteșugului și să se perfecționeze în acest domeniu, el dorindu-și să participe la olimpiada națională. Este reușita lui, dar eu o consider și o reușită personală. În plus, pot spune că nu aș renunța la ideea de a promova meșteșugul și îmi doresc să duc această pasiune cât mai departe, măcar până la nepoții mei.”

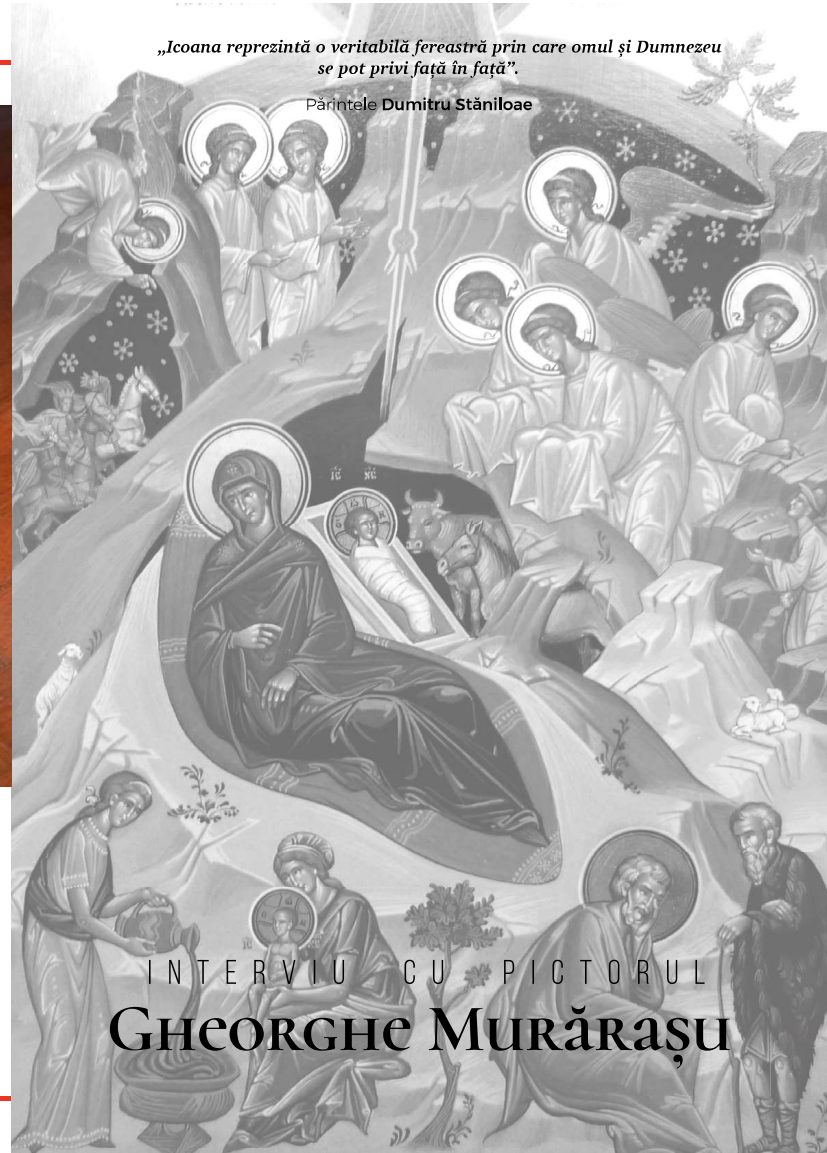
xxx

„Aceste opinci au fost ale bunicului meu, David Ioan și sunt din cauciuc de mașină. Cu ele bunicul meu a fost pe muntele Suru. Au o vechime de aproximativ 50 de ani.”

Laura-Florina Prisacă
Studiul Patrimoniului
An II

Persoană interviuată:
Coman-David Adrian, 19 ani, Avrig

A studiat artele plastice la Iași, iar în prezent, lucrează ca pictor de icoane. Participând la multe expoziții de artă în țară și în străinătate, el a câștigat o experiență vastă care îi este de ajutor și astăzi. Gheorghe Murărașu este, în primul rând, un om credincios, dar și un pictor talentat, care dorește să împărtășească cu lumea ceea ce Dumnezeu a împărtășit cu el. Din proiectele sale cele mai importante se numără patru catapetesme ale unor biserici de pe Valea Troțușului.

Icoanele sunt unele dintre cele mai importante obiecte de cult, prin care oamenii pot purta un dialog cu divinitatea, contemplând Împărăția lui Dumnezeu. Însă ele pot fi privite și ca opere de artă, realizate din munca iconarului. Prin imagine, omul poate comunica cu Divinitatea sau Sfântul pe care îl reprezintă icoana, astfel că ajunge la cunoașterea divinității. Deși pictorul de icoane este nevoit să urmeze canonul iconografic, el lasă o amprentă unică în urma sa. Lasă, în dar, o parte din el.

xxx

Cum v-ați descoperit vocația de artist plastic?

Îmi plăcea să desenez de mic copil, înainte de a merge la școală. Îmi amintesc că încercam să reproduc, așa cum puteam, icoane sau tablouri cu subiect istoric. Învățătoarea mea, dar și preotul, văzând încercările mele, le-au sugerat părinților că ar trebui să urmez învățământul artistic.

De ce ați ales să mergeți pe această cale?

La început, m-au dirijat pe acest drum părinții, apoi, devenind elev al școlii de artă, eram deosebit de încântat de orele de atelier, de lucrările colegilor mai mari, de operele marilor artiști ai omenirii, reproduce în albume sau în cartea de istoria artei, eram fascinat de explicațiile profesorilor cu privire

la aceste opere. Așa am ajuns la convingerea că drumul meu trebuia să continue în această direcție.

Ce calități considerați că ar trebui să aibă un pictor de icoane?

Un pictor de icoane are, în general, calități ce sunt comune tuturor pictorilor: talent, cunoștințe plastice temeinice, inspirație. Pictura icoanelor, fiind o artă teologică, cere iconarului o viață creștinească autentică, cunoștințe de erminie a picturii bizantine, pentru a putea realiza acea traducere a textului evanghelic în imagini cromatice.

E de ajuns să stăpânești tehnica sau trebuie să fii un om religios?

Icoana este o fereastră către divinitate, către Paradis. Ca iconar, trebuie să privești insistent prin ea, iar aceasta te transformă, obligatoriu, și spiritual.

Care sunt dificultățile pe care le poate întâlni un pictor de icoane?

Dificultăți pot apărea din necunoașterea comportamentului diferiților pigmenți sau în urma lipsei de răbdare în diferite etape de realizare a icoanei.

Ce satisfacție vă aduce profesia aceasta?

Satisfacția iconarului provine din faptul că, prin viziunea lui, nevăzutul se lasă văzut, iar necuprinsul se lasă cuprins.

Ce definiție dați picturii și cât de importantă o considerați pentru frumusețea pe care o aduce lumii?

Nu am o definiție personală pentru pictură deoarece nu am găsit o formulă completă, dar știu că este o piesă fundamentală în acest ansamblu al frumuseții lumii.

Pentru a picta icoane, e nevoie de un dialog cu lumea culorilor sau cu divinitatea?

În pictura icoanei, dialogul e necesar în ambele direcții. Așa ajungi să cunoști ceea ce vrei să prezinți dar și formula cromatică în care vei reprezenta.

Dați-ne câteva argumente pentru care icoana trebuie apreciată.

Pentru o mare parte a creștinilor, e esențială. Ea este imaginea sacră, mediul prin care aceștia intră în relație cu divinitatea. Dincolo de aceasta, foarte multe icoane sunt autentice valori ale artei universale, fiind foarte apreciate de iubitorii de artă din întreaga lume.

Ce alte forme de exprimare plastică ați mai încercat?

Înainte de a mă fi concentrat exclusiv pe domeniul icoanei, am mai avut încercări de pictură pe șevalet, dar și în domeniul gravurii în lemn sau pe metal.

Ce artiști preferați aveți?

Dintre maeștrii picturii bizantine, sunt fascinat de Manuel Panselinos și Andrei Rubliov, iar dintre maeștrii artei universale, de Michelangelo și Caravaggio.

Recomandați practicarea acestei arte tinerilor de astăzi și de ce?

Da, din tot sufletul. Această veche artă și tradiție va fi în continuare vie dacă va fi îmbrățișată și de tineri, iar practicarea ei va înfrumuseța în mod sigur spiritul acestora.

George Murărașu
Conservare & Restaurare
An II

Persoană interviuată:
Gheorghe Murărașu, 51 ani, Bacău

Amintiri de pe Valea Troțușului: VIAȚA MINERILOR & EXPERIENȚELE LOR DE LA LOCUL DE MUNCĂ

În timpul regimului comunist, cărbunele a reprezentat o resursă importantă pentru economia românească. Știm cu toții că, în această perioadă, au fost deschise cele mai multe mine și, pentru mulți, mina a devenit un loc de muncă sau chiar o a doua casă, raportându-ne la câte ore pe zi petreceau acolo. Mulți dintre muncitori au început să lucreze de la vârste fragede.

Margasoiu Maria spunea:

„Am făcut șapte clase și un an de liceu, că nu avea cine îmi plăti școala și uite așa m-am angajat la 16 ani. Pană atunci, am mai fost servitoare de crescut copii, în 3 locuri, la cunoscuți de-ai părinților la Iași (la copilul unui militar), la București (la directorul termocentralei) și la Păltiniș, jud. Bacău (la un profesor de penitenciar).”

Un alt interviuat spunea:

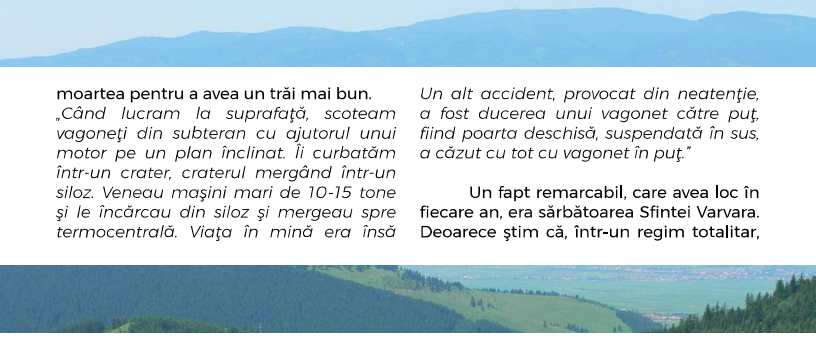
„Am făcut treisprezece clase, școala de mineri și armata la Brașov. M-am angajat la mină, să lucrez în subteran, la 17 ani și 11 luni. Între timp, făceam seralul. Eram în clasa a XI-a când m-am angajat.”

Viața celor care lucrează în mină era diferită de cea a căror oameni lucrau la

suprafață. Tot doamna Maria, de profesie lampistă, ne povestea despre prima ei experiență atunci când a intrat în subteran, în mină: „Am fost în mină de două ori, în cei 31 de ani cât am lucrat acolo. Când am intrat pentru prima dată, mi s-a părut foarte periculoasă, mi-a fost frică să trec peste crațuri. Am fost echipată ca un miner și am văzut doi șobolani. Unde trăiau șobolanii, era un loc sigur, viața oamenilor fiind în siguranță. Minerii mă înjurau că de acum înainte să le dau numai lămpi bune și să nu mai stau în cale.”

Câteva aspecte referitoare la munca pe care o făcea doamna Margasoiu la mină. Ea se ocupa de buna funcționare a lămpilor cu benzină sau wolf. Se lucra în trei schimburi și avea de luat 300 de lămpi pe schimb. Lampa se preda și se lua pe bază de fișă. „Lămpile wolf trebuiau încărcate cu acid și, la alea de benzină, le puneam benzină ușoară”.

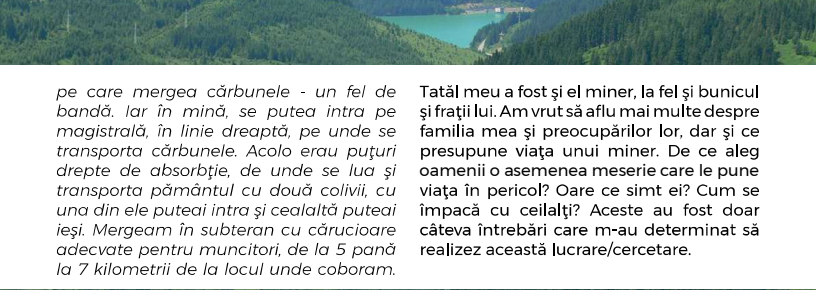
De menționat este prietenia care se legă între mineri, mai ales între cei care lucrează în subteran. Aceștia devin solidari între ei și încearcă să sfideze deseori

moartea pentru a avea un trai mai bun. „Când lucram la suprafață, scoteam vagoaneți din subteran cu ajutorul unui motor pe un plan înclinat. Îi curbatăm într-un crater, craterul mergând într-un siloz. Veneau mașini mari de 10-15 tone și le încărcam din siloz și mergeau spre termocentrală. Viața în mină era însă

Un alt accident, provocat din neatenție, a fost ducerea unui vagonet către puț, fiind poarta deschisă, suspendată în sus, a căzut cu tot cu vagonet în puț.”

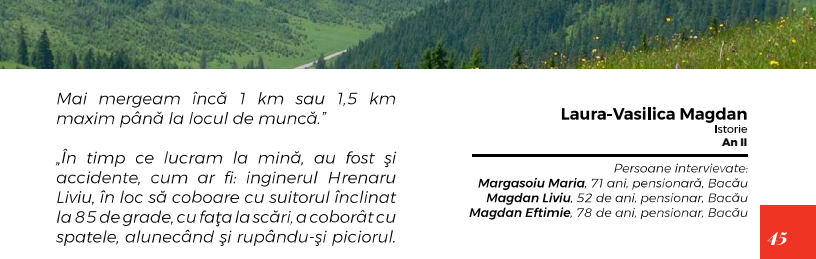
Un fapt remarcabil, care avea loc în fiecare an, era sărbătoarea Sfintei Varvara. Deoarece știm că, într-un regim totalitar,

puțin diferită față de atunci când lucram la suprafață. Unde lucram eu, apa, când era la nivelul de opalmă, când era la nivelul șinei diesel, iar când se înfunda canalul, trecea peste șine, adică îmi ajungea până la jumătatea cizmelor. La extragerea cărbunelui, mergeam pe cratere. Era un culoar pentru trafic persoane și unul

rar se întâmplă acest lucru: „Sărbătoream mereu ziua Sfintei Varvara, a cărei icoană era pusă la intrarea în mină. În ziua aia primeam mâncare mai bună, un suc, o bere sau un desert”.

Am ales această temă de cercetare atât din interes personal, cât și din curiozitate.

pe care mergea cărbunele - un fel de bandă. Iar în mină, se putea intra pe magistrală, în linie dreaptă, pe unde se transporta cărbunele. Acolo erau puțuri drepte de absorbție, de unde se lua și transporta pământul cu două colivii, cu una din ele puteai intra și cealaltă puteai ieși. Mergeam în subteran cu cărucioare adecvate pentru muncitori, de la 5 până la 7 kilometri de la locul unde coboram.

Tatăl meu a fost și el miner, la fel și bunicul și frații lui. Am vrut să aflu mai multe despre familia mea și preocupărilor lor, dar și ce presupune viața unui miner. De ce aleg oamenii o asemenea meserie care le pune viața în pericol? Oare ce simt ei? Cum se împacă cu ceilalți? Aceste au fost doar câteva întrebări care m-au determinat să realizez această lucrare/cercetare.

Mai mergeam încă 1 km sau 1,5 km maxim până la locul de muncă.”

„În timp ce lucram la mină, au fost și accidente, cum ar fi: inginerul Hrenaru Liviu, în loc să coboare cu suitorul înclinat la 85 de grade, cu fața la scări, a coborât cu spatele, alunecând și rupându-și piciorul.

Laura-Vasilica Magdan
Istorie
An II

Persoane interviuate:
Margasoiu Maria, 71 ani, pensionară. Bacău
Magdan Liviu, 52 de ani, pensionar. Bacău
Magdan Eftimie, 78 de ani, pensionar. Bacău

Scundu, o veche așezare românească, plasată discret dincolo de codrii de stejari de pe dealurile din jumătatea de sud a Vâlciei, a fost, secole de-a rândul, a doua casă pentru cei din Ionești sau Prundeni, atunci când vremurile erau tulburi în Lunca Oltului.

Mai mult, Scundu, avea rost de trecătoare colinară, calea de legătură dintre Lunca Oltului și Valea Pescenei. Pe coama dealului, Scundu se întinde ca o ghirlandă de case, având jos părăul cu același nume. Se spune că denumirea localității Scundu vine de la numele unei persoane scunde. Aici, trecerea timpului nu a schimbat oamenii, ei știind încă să prețuiască obiceiurile. Încă de la intrare în localitate, se observă, pe marginea drumurilor, cruci din lemn de diverse culori, pictate cu diferite figuri religioase, specifice zonelor din partea de sud a județului Vâlcea și a Olteniei.

Sute de cruci din lemn, vechi și noi, batalioane întregi, strânse aproape compact una într-alta, atât de apropiate, încât adesea se ating, sprijinindu-se cu brațele una de cealaltă, căzându-se încet să nu le șmugă din strânsoarea pământului.

Pictura crucilor este naivă: osiluetă de sfânt, în general fața Domnului Iisus crucificat, sângărând, pe un fond alb ca zăpada, albastru ca cerul senin, roz pal, crem, și fel și fel de nuanțe deschise, punând, astfel, în evidență scrisul negru al numelor tuturor morților satului.

Apare și inscripția: „IS HS NI KA”, iar în josul crucii, la întâlnirea lemnului cu pământul, este pictat ADAM, pe un fond albastru, încadrat într-un chenar negru. Pe unele abia le mai deslușești în lemnul putred, înnegrit de trecerea timpului.

În zonă, există trei tipuri de astfel de cruci ce sunt așezate, după șase săptămâni de la moartea unei persoane, în trei locuri diferite ale satului:

- × la mormânt
- × la răscruce de drum
- × la fântână / „ceșmea” / punte / trecere peste ape

Fiecărui tip de cruce îi corespunde un text simplu. De exemplu:

„ODIHNEASCĂ-SE ROBUL LUI D-ZEU SUBȚIRELU P-NICOLAE/ NĂSCUT LA 31.10.1945/ DECEDAT LA 30.01.2016/ ETATE 71 ANI”, iar crucea se așează la mormântul decedatului; crucea cu textul „POMENEȘTE ROBUL LUI D-ZEU...” se așează la răscrucea dintre drumuri; iar cea de-a treia cruce cu textul „ADAPĂ-SE ROBUL LUI D-ZEU...”, la ceșmea.

Odată cu pictarea crucilor, familiile mai înstărite ale decedaților contribuie la repictarea unei cișmele/ ceșmele (fântână cu apa curgătoare, izvoare fiind des întâlnite în comuna

iar morții în partea dreapta. După pictarea crucilor și a fântânii, pictorul este invitat la pomană, zicându-se astfel că, prin el, se hrănește și sufletul mortului.

Se dusesse vorba în sat că, eu împreună cu sora mea, „nepoatele lui Geta a lui Fățu” se pricep să picteze, așa că ni s-a propus, de către vecini, să pictăm și noi astfel de cruci. Am acceptat, am pictat și cruci, dar și zidurile unor astfel de „ceșmele”. Am pictat în propriul stil, un stil diferit de cel comun, ce era regăsit pe toate crucile, cele cu o pictură naivă și cu o paletă puțină de culori. Noi am folosit culori mai aprinse, am păstrat fondul alb al crucii și inscripțiile, am pictat într-un stil mai realist. Am păstrat și textul specific fiecărui loc unde este amplasată crucea.

Înainte de a picta aceste cruci, nu le-am dat deloc importanță, cei tineri nefiind interesați de toate aceste detalii pline de semnificații. De altfel, puține persoane cunosc semnificația acestor cruci și mă simt „onorată” că, prin pictarea lor, am reușit să aflu informații legate de tradiția locală. În plus, prin prezentul articol, vreau să fac cunoscută această tradiție care încă se mai păstrează datorită faptului că mai există pictorul satului, cu același mod de a picta crucile și fântânile.

Diana Dincă
Conservare & Restaurare
An II

Laura Florina Prisacă, o tânără talentată, cu o voce minunată, este studentă, în anul al II-lea, la Facultatea de Știnte Socio-Umane Sibiu, specializare Studiul Patrimoniului și managementul bunurilor culturale.

S-a născut la Sibiu și locuiește în Avrig. A studiat la Liceul Teoretic „Gheorghe Lazăr” din Avrig, iar pasiunea ei este muzica:

„Am început să cânt, de mică, prin casă, dar nu aveam curajul de a cânta în fața lumii”.

De mică a iubit muzica populară. Mai întâi, a fost dansatoare a ansamblului „Purtata Avrigului”. La una dintre repetiții, instructorul a auzit-o cântând și i-a spus că trebuie să treacă la microfon, căci are voce. Mai târziu, prin clasa a X-a, a început să facă canto la Școala Populară de Arte și Meserii „Ilie Micu” din Sibiu.

La început, cânta melodii ușoare, iar acum are în repertoriu atât melodii proprii, cât și melodii din repertoriul regretatei Lucreția Ciobanu. Pentru Laura, doamna Lucreția Ciobanu a fost și este, în continuare, un exemplu foarte bun de urmat și ar vrea ca, în viitor, să ajungă un nume mare, așa cum a fost dumea ei.

Laura a participat la numeroase concursuri, printre care amintim: Festivalul Concurs „Moștenire din Bătrâni” unde a obținut premiul I; Festivalul Concurs „Cânt și joc pe Hârtibaci”; Festivalul Concurs „Florile Oltului”, unde a obținut premiul de popularitate, și Festivalul Concurs „Vâlcea, plai de cânt și joc” unde a obținut o mențiune.

La unul dintre concursurile la care a participat, și anume la Festivalul Concurs „Cântecul de dragoste de-a lungul Dunării”, Laura a avut onoarea de a cânta alături de orchestra „Lăutarii” din Chișinău, dirijată de maestrul Nicolae Botgros.

„Pe scenă, mă simt împlinită și încerc să dau tot ce e mai bun pentru a fi pe placul

ascultătorilor. Nu cred că există sentiment mai frumos, pentru un artist, ca atunci când vede că este apreciat de public. Pe viitor, vreau să progrez cu pași mărunți, să-mă construiesc cariera de artist și să-mi fac o imagine care să îmi aparțină pe deplin. Îmi doresc să îmi lansez primul album în scurt timp, să colaborez cu oameni de încredere și de calitate, care să mă ajute să progrez”.

Costumul pe care îl poartă Laura este unul specific zonei Avrigului. L-a primit cadou de la lelița Mărioara și este un costum foarte autentic, care are o vechime de peste 150 de ani.

„Mă mândresc cu acest costum, îl îmbrac cu mândrie de fiecare dată. Se spune că, iubindu-ți costumul național, te iubești pe tine și că îți iubești rădăcinile”.

Alexandru Tutelea
Studiul Patrimoniului
An II

Persoană interviuată:
Laura Prisacă, 21 ani, Avrig

I N T E R V I U

O tânără talentată din Avrig

Acasă la bunica

Una dintre plăcerile mele, când eram mic, era să văd și să intru în casele oamenilor. Țin minte că, de fiecare dată când mama mergea la vreo prietenă sau la vreun vecin și mă lua și pe mine, de-abia așteptam să trec de ușa de la intrare și să analizez fiecare cameră, obiect de mobilier, bibelou și jucărie. Doar după ce făceam un inventar a tot ce vedeam, mă aruncam asupra prăjiturilor de pe masă.

Cu timpul, entuziasmul s-a mai disipat și nu casa în care aș păși este primul lucru la care mă gândesc.

Există însă o casă anume în care, de oricâte ori aș intra, încă parcă am acel prim entuziasm de când eram micuț.

Acasă la bunica.

La bunica, deoarece bunicul a plecat la cele veșnice în urmă cu câțiva ani. Chiar și așa, deși el a fost o mare și importantă parte a copilăriei mele, plecarea lui nu a schimbat sau știrbit deloc din entuziasm. Și nici faptul că am pășit în această casă de zeci și sute de ori sau că am petrecut luni întregi de vară acolo sau pe coclaurile din apropiere.

Acum am crescut. Am școală, servicii și pesemne sunt adult. Cu toate astea, încerc, cât mai am bunică, să îmi fac timp să o vizitez și să îi mai văd căsuța, deși este parcă la fel de când o știu, înghețată în timp de ani și ani. Fiecare bibelou are locul lui, fiecare corp de mobilier cu aceeași patină, aceleași zgârieturi și defecte, unele poate făcute chiar de mine, tot în același loc le găsesc pe toate. Și de fapt asta e frumos la casa bunicii mele. Prin anii '70, dânsa împreună cu „șomu” (poreclă dată bunicului meu de când eram mic și nu puteam pronunța bine „moșu”) s-au stabilit în Miercurea Sibiului, un orașel mic și destul de rural de altfel, aproape de granița județului Sibiu cu Alba, căutând un trai mai bun. În primii ani, ei au stat în chirie, însă, de la o vreme, au hotărât să își construiască o căsuță, după posibilități. Zis și făcut. Încetul cu încetul, au tot adăugat câte o cărămidă, iar undeva prin anii '80, s-au mutat la noul domiciliu.

deschide poarta. Cum o încui? Simplu. Tragi sârma înăuntru curții.

Dacă reușești să intri, vei vedea o curte verde. Jos iarbă, sus viță, în stânga un piersic străjuit de tot felul de flori, iar în dreapta alte flori. Sub tălpi, vei avea niște dale vechi de ciment, care duc înspre o mică intersecție de unde poți intra în casă, poți să mergi spre grădină, ai putea să o iei spre cotetele găinilor sau spre magazin. Sau, desigur, ai putea doar să stai și să inspiri fainul aer curat. Dar nu durează mult și vei fi întrerupt de glasul vesel al bunicii: „Vlăduț, ai venit? Cât te-am așteptat toată săptămâna! Hai și pup-o pe buna!”. Și îmi sare în brațe. Mă întreabă cum mai sunt și mă invită înăuntru. Nu trebuie să mă roage de două ori, că deja mă descalf și pășesc în hol.

Casa e micuță, având o bucatărie, un hol, o cameră și nelipsita „cameră din nente”, veșnic răcoroasă, unde sunt cele mai frumoase cuverturi, decorațiuni și bibelouri. Mai mult, acolo buni ține tot felul de amintiri, de la poze și fotografii, la gloanțe din timpul celui de-al Doilea Războiului Mondial, monede vechi și foarte vechi și chiar niște animale împăiate. Acum, că sunt mare, acolo dorm când o vizitez pe bunica. Acum

Cum arată casa bunicii?

Încă dinainte de a intra pe poartă, se poate observa că această casă nu este ca celelalte. Mecanismul aflat la baza deschiderii porții este unul foarte interesant, sășesc la origine. Nu există clantă, ci o sârmă într-o parte a porții, care, dacă este trasă, declanșează mișcarea unei prăjini pusă ca piedică, iar prăjina, ieșind din lăcașul ei,

Buni în bucătărie

Mobilierul, paturile și tot ce e în casă nu se asortează în niciun fel, însă totul parcă arată așa de bine împreună. Dacă adăugăm și culorile aduse de cuverturile și ștergarele țesute de buni, împreună cu tablourile și icoanele pictate de șomru, totul ia o culoare și o aromă unică.

Îmi place casa bunicii, dar adevărul e că, atunci când eram mic, doar seara și dimineața mă

câțiva ani, eram prea copil ca să am voie acolo. Acest lucru, pe de-o parte, mă face să mă mândresc, dar pe de alta, parcă mă întristează puțin. Ce repede am crescut.

găseai acolo. Tot restul timpului eram la joacă pe afară, cu restul copiilor de pe uliță. Uneori, însă, mai trebăluim câte ceva prin curte, ba la găini, ba cu sculele bunicului, ba cotrobăind

Camera din 'nente

Camera de zi/dormitorul bunicii

Eu și buni

prin magazine, poate-poate găsesc vreo comoară. Astăzi, nu mai fac asta, însă mă uit la toate și mă bucur că, cu trecerea timpului, le-am păstrat ca amintiri.

E timpul să plec, la 5 am tren. Măine iar merg la serviciu și nu mai pot sta. Buni mă strânge tare în brațe și mă pupă, zicând: „Să mai vii, Vlăde... că imediat plec și eu ca șomru și nu mai ai la cine să vii...”. „Vin, buni, cum să nu vin. Până atunci, sănătate să ai”. Plec, încărcat cu ouă, dulceață de vișine, mere și ce o mai fi îndesat buni prin plase, uitându-mă înapoi. Buni încă mă mai privește și îmi face cu mână, la umbra căsuței ei. Acolo, între două geamuri, văd o icoană pictată de bunicul meu. Nu știu cum a reușit, dar a pus-o acolo, pe fațada casei, ca să fie primul lucru pe care orice vizitator să îl vadă.

Vin, buni, cum să nu vin. Așteaptă-mă, cum o faci de fiecare dată, și să știi că o să vin.

